ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

του

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (LLM)

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Πάφος, Κύπρος

2014-2015

Υποβληθείσα στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου

σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτηση

του Μεταπτυχιακού του

LLM

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διπλωματική Εργασία του Παναγιώτη Παρασκευά

Επιβλέπων Καθηγητής

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Κοσμήτορας

Καθηγητής Αντώνης Μανιτάκης

Διευθυντής Προγράμματος

Καθηγητής Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Ευχαριστίες

Για την ηθική και επιστημονική υποστήριξη αλλά και την πολύτιμη καθοδήγηση που μου παρείχε κατά την διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές και ειλικρινείς ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα της Διπλωματικής μου Εργασίας, Καθηγητή, κ. Κωνσταντίνο Αθανασόπουλο.

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την ηθική υποστήριξη της οικογένειάς μου και συγκεκριμένα της συζύγου μου Στέλλας και των παιδιών μου Αναστάσιου και Ανδρέα, οι οποίοι ήταν πάντοτε στο πλευρό μου για όλη αυτή την περίοδο της ετοιμασίας της Διπλωματικής μου Εργασίας και της φοίτησης μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο, τους οποίους και ευχαριστώ πάρα πολύ.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή σελ.8-9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η Συνθήκη της Λισαβόνας ...σελ.11

1.1. Η Συνθήκη της Λισαβόνας ……σελ.11-12

1.2. Στόχοι της Συνθήκης της Λισαβόνας ……σελ.12-13

1.3. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……σελ.13-14

1.4. Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……...σελ.14-15

1.5. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης……σελ.16-17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……...σελ.17

2.1. Νομολογία ……....σελ.17-19

2.2. Νομική βάση δεδομένων Ευρωπαϊκής Ένωσης, EUR-lex ……...σελ.19-20

2.3. Βάση δεδομένων JURIFAST της Ένωσης Συμβουλίων Επικράτειας και Ανωτάτων Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ..……σελ.20-23

2.4. Βάσης δεδομένων JURE της Ευρωπαϊκής Ένωσης ….……σελ.23-24

2.5. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε σχέση με την δημόσια διεθνή νομοθεσία και την νομοθεσία των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……σελ.24-26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κοινοτικοί Δικαστές, Εισαγγελείς και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……..σελ.27

3.1. Οι Δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……σελ.27-28

3.2. Οι Γενικοί Εισαγγελείς του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……σελ.28-30

3.3. Η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……σελ.30-32

3.4. Τρόποι παρουσίασης υποθέσεων ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……..σελ.33

3.5. Είδη προσφυγών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……..σελ33-35

3.6. Διαδικασία χειρισμού υποθέσεων από το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……σελ.35

3.7. Διαδικασία χειρισμού υποθέσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ……. ……..σελ.35-36

3.8. Οι σχέσεις μεταξύ Εθνικών Ανωτάτων Δικαστηρίων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……..σελ.36-39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Προδικαστικές Αποφάσεις – Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ……σελ.39

4.1. Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ….……...σελ.39-41

4.2. Το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ……..σελ.41-42

4.3. Η Προδικαστική Παραπομπή ……..…σελ.42

4.4. Οι Προδικαστικές Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ..σελ.43-45

4.5. Υποβολή αιτήσεων για την έκδοση Προδικαστικών Αποφάσεων - Μορφή της αιτήσεως για την έκδοση Προδικαστικής Απόφασης ……σελ.46-47

4.6. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας και της επείγουσας διαδικασίας για έκδοση Προδικαστικής Απόφασης ….σελ.47-48

Συμπεράσματα ……σελ.48-51

Βιβλιογραφία ……σελ.52-57

Κυριότερες Συντομογραφίες

ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΔΑΔ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΔΕΕ Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΚΤ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕΚ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΣ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

ΕΔ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

ΔΔΔ Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

ΚΑΕ Κεντρική και Ανατολική Μεσόγειος

ΕΟΚ Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΗΠΑ Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ECHR European Court of Human Rights

EC European Court

EU European Union

Εισαγωγή

Το δικαστικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελείται από τρία μέρη. Το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και τα ειδικευμένα δικαστήρια. Τα συγκεκριμένα δικαστήρια διασφαλίζουν την τήρηση του δικαίου της ΕΕ κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή του.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που ενίοτε αναφέρεται και ως Ευρωπαϊκό Δικαστήριο), αποτελεί την ανώτατη δικαστική αρχή της ΕΕ. Διασφαλίζει, σε συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών, την εφαρμογή και την ομοιόμορφη ερμηνεία του δικαίου της Ε.Ε. Το Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν δικαστή ανά κράτος μέλος.

Το Γενικό Δικαστήριο εκδικάζει υποθέσεις σε πρώτο βαθμό, οι οποίες δεν παραπέμπονται στα ειδικευμένα δικαστήρια ή άμεσα στο Δικαστήριο. Ασχολείται επίσης με προσφυγές κατά αποφάσεων (σε πρώτο βαθμό) των ειδικευμένων δικαστηρίων. Το Γενικό Δικαστήριο απαρτίζεται από έναν τουλάχιστο δικαστή ανά κράτος μέλος.

Τα Ειδικευμένα Δικαστήρια μπορούν να συσταθούν για συγκεκριμένους τομείς. Μπορούν να επιλαμβάνονται υποθέσεων σε πρώτο βαθμό, με δυνατότητα έφεσης ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Τα δικαστήρια της ΕΕ έχουν την έδρα τους στο Λουξεμβούργο και αποτελούν πολύγλωσσα θεσμικά όργανα. Οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ μπορεί να αποτελέσει τη γλώσσα διαδικασίας. Τα δικαστήρια της ΕΕ υποχρεούνται να τηρούν την αρχή της πολυγλωσσίας, λόγω της ανάγκης για επικοινωνία με τους διάδικους στη γλώσσα της διαδικασίας και να διασφαλίζουν ότι η νομολογία τους κοινοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη.

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ δεν αποτελεί καθήκον μόνο των δικαστηρίων της ΕΕ, καθώς και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν επίσης να εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ. Με άλλα λόγια, τα δικαστήρια της ΕΕ και των κρατών μελών συνεργάζονται για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή και ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου.

Για διαφορές μεταξύ της ΕΕ και των υπαλλήλων της (για παράδειγμα, σε σχέση με την πρόσληψη, τη σταδιοδρομία ή και την κοινωνική τους ασφάλιση), δημιουργήθηκε το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, το οποίο απαρτίζεται από επτά δικαστές.

Το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο επικουρούνται από Γενικούς Εισαγγελείς, οι οποίοι εκφέρουν αμερόληπτη άποψη για ορισμένες υποθέσεις, προτού ληφθούν οι τελικές αποφάσεις.

Το Δικαστήριο της ΕΕ δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ). Το ΕΔΑΔ δεν αποτελεί δικαστήριο της ΕΕ, αλλά υπάγεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης και συστάθηκε με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση προηγουμένως στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Έτσι, το κοινοτικό δίκαιο καθίσταται «δίκαιο της Ένωσης», περιλαμβάνοντας όλες τις εκδοθείσες στο παρελθόν διατάξεις δυνάμει της Συνθήκης για την ΕΕ όπως αυτή είχε προ της Συνθήκης της Λισαβόνας.[1]

[1] http://users.uoa.gr/~ahatzis/EAP_Notes2.pdf.

The judicial system of the EU consists of three parts. The Court, the General Court and the Specialized Courts. These courts ensure the compliance of EU law in the interpretation and application of it.

The EC is the highest judicial authority in the EU. It ensures, in cooperation with the courts of Member States, the application and uniform interpretation of EU law. The Court is composed of one judge per Member State.

The General Court hears cases at first instance, which are not referred to the Specialized Courts, or directly to the Court. It also deals with appeals against decisions of Specialized Courts. The General Court is composed at least of one judge per Member State.

Specialized Courts may be established for specific sectors. They can deal with cases at first instance, with possibility of appeal before the General Court.

The EC courts have their seat in Luxembourg and are multilingual institutions. Any of the official languages of the EU can be the language of proceedings. The EU courts must respect the principle of multilingualism, because of the need for communication with the parties in the language of process, and to ensure that their jurisprudence be forwarded to all Member States.

It must be taken into account that the application of EU law is not only a duty of its courts, but and the courts of the Member States are also required to implement EU law. In other words, EU courts and the courts of Member States shall cooperate for the correct and uniform application and interpretation of Community law.

For differences between the EU and its servants, (for example, in connection with the recruitments, the carriers, or their social insurances), the Tribunal was created, which is composed by seven judges.

The Court and the General Court assisted by General Advocates, who give an unbiased view on certain cases, before final decisions are taken.

The EC should not be confused with the European Court of Human Rights. The ECHR is not an EU court, but falls under the Council of Europe, established by the European Convention, prior to the European Community.

Thus, Community law becomes “the law of Union”, including all previously issued provisions, under the EU Treaty, as it stood prior to the Lisbon Treaty.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η Συνθήκη της Λισαβόνας.

1.1. Η Συνθήκη της Λισαβόνας.

Σκοπός της συνθήκης της Λισσαβόνας είναι η βελτίωση του δικαστικού συστήματος της ΕΕ, με σκοπό την προσαρμογή παράλληλα, των εξελίξεων του ευρωπαϊκού δικαίου. Έτσι, πραγματοποιείται μεταρρύθμιση στο εσωτερικό του Δικαστηρίου της ΕΕ, με τροποποιήσεις ως προς τη δομή του και ως προς την ονομασία των δικαστικών αρχών. Με τη συνθήκη της Λισσαβόνας, ενισχύεται επίσης ο δικαστικός έλεγχος που ασκεί το Δικαστήριο, καθώς του ανατίθενται νέες αρμοδιότητες και καθώς ο έλεγχος που ασκεί διευρύνεται και σε άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Η συνθήκη της Λισσαβόνας τροποποιεί την ίδια την ονομασία των δικαστικών αρχών της ΕΕ και έτσι με τον όρο Δικαστήριο της ΕΕ νοείται το σύνολο του δικαστικού συστήματος της ΕΕ, το οποίο αποτελείται από, το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο, πρώην «Πρωτοδικείο» και τα ειδικευμένα δικαστήρια, πρώην «δικαιοδοτικά τμήματα».

Επίσης, η συνθήκη της Λισσαβόνας βελτιώνει την ευελιξία του δικαστικού συστήματος της ΕΕ. Έτσι, η τροποποίηση του Οργανισμού του Δικαστηρίου και η σύσταση ειδικευμένων δικαστηρίων υπάγονται πλέον στη συνήθη νομοθετική διαδικασία και όχι σε ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου.

Με τη συνθήκη αυτή επεκτείνεται ο δικαστικός έλεγχος του Δικαστηρίου στις πράξεις του ΕΣ. Εξάλλου.

Διευρύνει τη δυνατότητα προσφυγής και σε νέους προσφεύγοντες. Έτσι, τα εθνικά κοινοβούλια και η Επιτροπή των Περιφερειών μπορούν να ζητούν την ακύρωση των πράξεων εκείνων τις οποίες θεωρούν αντίθετες προς την αρχή της επικουρικότητας. Επίσης, η Επιτροπή Περιφερειών μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο της ΕΕ για τη διαφύλαξη των προνομιών της.

Η συνθήκη της Λισσαβόνας επιφέρει μικρότερης σημασίας προσαρμογές στις προσφυγές που ασκούν οι ιδιώτες. Οι τελευταίοι μπορούν στο εξής να ασκούν προσφυγές κατά κανονιστικών πράξεων, οι οποίες δεν απαιτούν εκτελεστικά μέτρα. Αντίθετα, εξακολουθούν να ισχύουν οι προϋποθέσεις του παραδεκτού, οι οποίες απαιτούν η προσβαλλόμενη πράξη να αφορά άμεσα και ατομικά τους ιδιώτες.

Επιπλέον απλοποιεί το μηχανισμό κυρώσεων σε περίπτωση μη εκτέλεσης μίας απόφασης. Η Επιτροπή μπορεί πλέον να προσφύγει στο Δικαστήριο, εφόσον έχει προηγουμένως ειδοποιήσει ένα κράτος μέλος να εκτελέσει μία απόφαση. Έτσι καταργείται το ενδιάμεσο στάδιο κατά το οποίο η Επιτροπή καλείτο να διατυπώσει

αιτιολογημένη γνώμη.

Τέλος, η συνθήκη της Λισσαβόνας απλοποιεί και τη διαδικασία προσφυγής λόγω παραβάσεως, σε περίπτωση που κράτος μέλος δεν γνωστοποιεί τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να ασκήσει ταυτόχρονα προσφυγή λόγω παραβάσεως και να ζητήσει την επιβολή χρηματικής ποινής, ενώ στο παρελθόν ήταν απαραίτητες δύο ξεχωριστές διαδικασίες.[2]

1.2. Στόχοι της Συνθήκης της Λισαβόνας.

Η συνθήκη της Λισαβόνας έχει τους ακόλουθους στόχους.

- Μία δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη. Προς το στόχο αυτό οδηγούν οι διατάξεις εκείνες που θέλουν ενισχυμένο το ρόλο του ΕΚ και των εθνικών κοινοβουλίων, με περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες να εκφράζονται και να ακούγεται η φωνή τους, αλλά και με πιο συγκεκριμένη εικόνα για το ποιος κάνει τι σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

- Μία αποτελεσματικότερη Ευρώπη, με απλουστευμένες μεθόδους εργασίας και κανόνες ψηφοφορίας, με βελτιωμένα και σύγχρονα θεσμικά όργανα για μία Ευρωπαϊκή Ένωση και με βελτιωμένη ικανότητα παρέμβασης σε τομείς άμεσης προτεραιότητας για τη σημερινή Ένωση, με αποτελεσματική και αποδοτική λήψη αποφάσεων, με ένα σταθερότερο και απλουστευμένο θεσμικό πλαίσιο και με βελτιωμένη τη ζωή των Ευρωπαίων πολιτών.

- Μία Ευρώπη των δικαιωμάτων και των αξιών, της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας, με την προώθηση των αξιών της Ένωσης, την ενσωμάτωση του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ευρωπαϊκό πρωτογενές δίκαιο και την δημιουργία νέων μηχανισμών αλληλεγγύης και διασφάλισης καλύτερης προστασίας για τους Ευρωπαίους πολίτες, με ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα, κράτος δικαίου και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- Η παρουσία της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή θα εξασφαλίσει με τη συνένωση των μέσων εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης, τόσο στο στάδιο της χάραξης όσο και της υιοθέτησης νέων πολιτικών.

- Περισσότερη δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια. Η Συνθήκη της Λισαβόνας επηρεάζει σημαντικά τους ισχύοντες κανόνες που διέπουν την ελευθερία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη σε επίπεδο ΕΕ, για τον λόγο αυτόν, αναμένεται να διευκολύνει την ανάληψη από την Ένωση μιας πιο ολοκληρωμένης, νόμιμης, αποτελεσματικής, διαφανούς και δημοκρατικής δράσης στο

---

2 https://europa.eu//legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0012_el.htm.

συγκεκριμένο τομέα. Πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας, οι αποφάσεις για σημαντικά θέματα στον εν λόγω τομέα απαιτούσαν ομοφωνία από το Συμβούλιο, ενώ το ΕΚ και το ΕΔ είχαν περιορισμένο μόνο ρόλο.[3]

1.3. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Δικαστήριο διασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε όλες τις χώρες μέλη της. Διευθετεί επίσης τις νομικές διαφορές μεταξύ των κυβερνήσεων των χωρών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Φυσικά πρόσωπα, εταιρείες και οργανισμοί μπορούν επίσης να προσφύγουν στο Δικαστήριο, εάν θεωρούν ότι τα δικαιώματά τους δεν έχουν γίνει σεβαστά από κάποιο όργανο της ΕΕ.

Στο Δικαστήριο μετέχει ένας δικαστής από κάθε χώρα της ΕΕ.

Το Δικαστήριο επικουρούν εννέα «γενικοί εισαγγελείς» που διατυπώνουν τη νομική γνώμη τους για τις υποθέσεις που εξετάζονται από το Δικαστήριο. Αυτό οφείλουν να το πράττουν δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία.

Η θητεία κάθε δικαστή και γενικού εισαγγελέα είναι εξαετής και μπορεί να ανανεωθεί. Ο διορισμός τους γίνεται κατόπιν συμφωνίας των κυβερνήσεων των χωρών της ΕΕ.[4]

Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδικάζει τις άμεσες προσφυγές που ασκούνται κατά των κρατών μελών ή των θεσμικών και άλλων οργάνων και οργανισμών της ΕΕ. Αυτές οι προσφυγές ασκούνται, είτε από την Επιτροπή, κατόπιν προκαταρτικής διαδικασίας, οπόταν το κράτος έχει την δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του, είτε από κράτος μέλος κατά άλλου κράτους μέλους, αφού προηγουμένως έχει φέρει το ζήτημα στην Επιτροπή.

Ο ρόλος του Δικαστηρίου σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι η επιβεβαίωση ότι το κράτος έχει παραβεί τις υποχρεώσεις του, οπότε οφείλει να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για να συμμορφωθεί προς την απόφαση του Δικαστηρίου. Εάν η Επιτροπή κρίνει ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν έλαβε τα προαναφερθέντα μέτρα, μπορεί (κατόπιν προκαταρτικής διαδικασίας, κατά τα ανωτέρω) να προτείνει στο Δικαστήριο να καταδικάσει τον εν λόγω κράτος μέλος στην πληρωμή ποσού ή χρηματικής ποινής της οποίας το ύψος καθορίζεται από το Δικαστήριο βάσει πρότασης της Επιτροπής.

Επίσης το Δικαστήριο επιλαμβάνεται προσφυγών κατά των θεσμικών οργάνων της ΕΕ με αίτημα ακυρώσεως ή επί παραλείψει, όπως στις περιπτώσεις στις οποίες τα θεσμικά όργανα ενέκριναν μέτρα που αντίκεινται στο δίκαιο της ΕΕ ή, κατά

[3] http://users.uoa.gr/~ahatzis/EAP_Notes2.pdf.

[4] http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_el.htm.

παράβαση του κοινοτικού δικαίου, δηλαδή δεν έλαβαν μέτρα. Οι προσφυγές μπορούν να ασκούνται από τα κράτη μέλη, τα ίδια τα θεσμικά όργανα ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα, προκειμένου περί αποφάσεων των οποίων είναι αποδεκτές.

Στις περιπτώσεις αυτές, ο ρόλος του Δικαστηρίου είναι να κηρύσσει την πράξη ή διαπιστώνει ότι υπάρχει παράλειψη. Στην περίπτωση αυτή το ευθυνόμενο όργανο οφείλει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο εκδικάζει και άλλες άμεσες προσφυγές, όπως προσφυγές κατά αποφάσεων της Επιτροπής που επιβάλλουν κυρώσεις σε εταιρείες (άρθρο 261), αγωγές αποζημίωσης για βλάβες που προκλήθηκαν από τα θεσμικά όργανα ή το προσωπικό τους (άρθρο 268), προσφυγές από υπαλλήλους ή λοιπό προσωπικό της ΕΕ κατά των οργάνων τους (άρθρο 270), αγωγές που αφορούν συμβάσεις που συνάπτονται από την ΕΕ (άρθρο 272) και αγωγές που αφορούν συμβάσεις που συνάπτονται από την ΕΕ (άρθρο 272).

Επίσης, το Δικαστήριο επιλαμβάνεται έμμεσες προσφυγές και συγκεκριμένα ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προβάλλεται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου (άρθρο 267).

Τα εθνικά δικαστήρια είναι κατά κανόνα υπεύθυνα για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε υποθέσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας. Ωστόσο, όταν ανακύπτει θέμα που σχετίζεται με την ερμηνεία του δικαίου ενώπιον εθνικού δικαστηρίου,, το εν λόγω δικαστήριο μπορεί να προσφύγει στο ΕΔ για έκδοση προδικαστικής απόφασης. Εάν πρόκειται για αναιρετικό δικαστήριο, είναι υποχρεωτικό να επιλαμβάνεται το Δικαστήριο.

Τέλος, το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να αποφαίνεται επί αιτήσεων αναίρεσης αποφάσεων οι οποίες εκδόθηκαν από το Πρωτοδικείο, περιοριζόμενο σε νομικά ζητήματα. Η άσκηση αναίρεσης δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Το Δικαστήριο έχει επίσης αρμοδιότητα να επανεξετάζει αποφάσεις εκδοθείσες από τα δικαιοδοτικά σώματα ή από το Πρωτοδικείο επί προδικαστικών ζητημάτων. Η διαδικασία επανεξέτασης συνιστά έκτακτη διαδικασία, που περιορίζεται σε υποθέσεις στις οποίες υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να θιγεί η ενότητα ή η συνοχή του κοινοτικού δικαίου.

Εάν η απόφαση του Δικαστηρίου μπορεί να επηρεάσει την απόφαση για τις προσφυγές που αποτέλεσαν το αντικείμενο της πρωτοβάθμιας απόφασης, δεν πρόκειται για αναίρεση «υπέρ του νόμου».

1.4. Το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο αριθμός των δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου καθορίζεται από το καταστατικό του Δικαστηρίου Κοινοτήτων (Statute of the Court of Justice) της ΕΕ. Το καταστατικό μπορεί να παρέχει στο Γενικό Δικαστήριο να επικουρείται από

γενικούς εισαγγελείς.

Τα μέλη του Γενικού Δικαστηρίου επιλέγονται από άτομα των οποίων η ανεξαρτησία είναι πέραν πάσης αμφιβολίας και οι οποίοι έχουν την απαιτούμενη ικανότητα για την άσκηση υψηλών δικαστικών καθηκόντων. Διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών για περίοδο έξι χρόνων. Γίνεται μερική ανανέωση των μελών κάθε τρία χρόνια. Τα απερχόμενα μέλη είναι επιλέξιμα για επαναδιορισμό.

Οι δικαστές εκλέγουν τον πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου για θητεία τριών ετών και μπορεί να εκλεγεί ξανά.

Το Γενικό Δικαστήριο διορίζει τον Γραμματέα του και καθορίζει τους κανόνες που διέπουν την υπηρεσία του.

Το Γενικό Δικαστήριο καταρτίζει Κανονισμούς διαδικασίας σε συμφωνία με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Οι εν λόγω Κανονισμοί απαιτούν την έγκριση του Συμβουλίου.[5]

Το Γενικό Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να εκδικάζει σε πρώτο βαθμό προσφυγές που αφορούν τα πιο κάτω θέματα, εκτός εάν οι προσφυγές ασκούνται από κράτη μέλη, κοινοτικά θεσμικά όργανα ή από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, οπότε αποκλειστική αρμοδιότητα έχει το Δικαστήριο (άρθρο 51 του Οργανισμού).

Το Γενικό Δικαστήριο επιλαμβάνεται αγωγών επί ακυρώσει ή παραλείψει που ασκούνται κατά των θεσμικών οργάνων (άρθρα 263 και 265) και αγωγών για αποκατάσταση ζημιάς που προκλήθηκε από τα θεσμικά όργανα (άρθρο 268) και διαφορές που αφορούν συμβάσεις που συνάπτονται από ή εκ μέρους της Ένωσης, είτε αυτές διέπονται από το δημόσιο είτε από το ιδιωτικό δίκαιο (άρθρο 272).

Οι αποφάσεις που εκδίδει το Γενικό Δικαστήριο σε πρώτο βαθμό υπόκεινται σε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου, αλλά αυτό περιορίζεται σε νομικά ζητήματα.

Περαιτέρω, το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται με προδικαστικές αποφάσεις (άρθρο 267) στους τομείς που προβλέπονται από τον Οργανισμό. Ωστόσο, οι αποφάσεις αυτές μπορεί κατ' εξαίρεση να επανεξετάζονται από το Δικαστήριο «εφόσον υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να θιγεί η ενότητα ή η συνοχή του κοινοτικού δικαίου». Η επανεξέταση δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.

Τέλος, κατά των αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί, εντός δύο μηνών, αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου, αλλά αυτό περιορίζεται μόνο σε νομικά ζητήματα.

[5] Foster, N. (2014). *Blackstone's EU Treaties and Legislation 2014-2015.* Oxford: Oxford Universith Press, p.p. 87.

1.5. Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης αποτελείται από επτά δικαστές που διορίζονται από το Συμβούλιο για εξαετή ανανεώσιμη θητεία, μετά από πρόσκληση για την υποβολή υποψηφιοτήτων για γνωμοδότηση μιας επιτροπής ad hoc. Στους δικαστές αυτούς μπορούν να προστεθούν αναπληρωτές δικαστές, οι οποίοι καλούνται να καλύψουν την απουσία τακτικών δικαστών όταν οι τελευταίοι κωλύονται επί μακρόν να μετέχουν στην εκδίκαση των υποθέσεων.

Κατά τον διορισμό των δικαστών με πρόταση της ως άνω επιτροπής ad hoc, το Συμβούλιο μεριμνά για την ισόρροπη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης με γνώμονα την ευρύτερη δυνατή κατανομή από πλευράς χώρας προελεύσεως των δικαστών και αντιπροσωπευόμενων εθνικών νομικών συστημάτων.

Οι δικαστές του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης εκλέγουν μεταξύ τους τον πρόεδρο για τριετή ανανεώσιμη θητεία. Το ΔΔΔ συνεδριάζει σε τριμελή τμήματα. Ωστόσο, αν τούτο δικαιολογείται από τη δυσκολία ή τη σημασία των νομικών ζητημάτων, μια υπόθεση μπορεί να παραπεμφθεί στην ολομέλεια. Εξάλλου, στις περιπτώσεις που θα καθοριστούν ειδικά με τον κανονισμό διαδικασίας του, το ΔΔΔ θα μπορεί να δικάζει και σε πενταμελή τμήματα ή ως μονομελές. Οι δικαστές διορίζουν γραμματέα για εξαετή θητεία. Το ΔΔΔ διαθέτει τη δική του Γραμματεία, στηρίζεται όμως στις υπηρεσίες του Δικαστηρίου για τις άλλες διοικητικής ή γλωσσικής φύσεως ανάγκες του.[6]

Προκειμένου να ελαφρυνθεί το Γενικό Δικαστήριο από μέρος των διαφόρων που εκδίκαζε, το άρθρο 257 της ΣΛΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα σύστασης «δικαιοδοτικών τμημάτων με αρμοδιότητα να εκδικάζουν σε πρώτο βαθμό ορισμένες κατηγορίες προσφυγών οι οποίες ασκούνται σε ορισμένους συγκεκριμένους τομείς». Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ιδρύθηκε με την απόφαση του Συμβουλίου 2004/752/ΕΚ, Euratom, της 2ας Νοεμβρίου 2004 το «Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης», το οποίο υπάγεται στο Γενικό Δικαστήριο.

Σύμφωνα με το άρθρο 270 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης είναι αρμόδιο επί οποιασδήποτε διαφοράς μεταξύ της Ένωσης και των υπαλλήλων της. Οι διαφορές αυτές αφορούν μόνο ζητήματα εργασιακών σχέσεων με τη στενή έννοια (μισθούς, σταδιοδρομία, πρόσληψη, πειθαρχικά μέτρα, κ.λ.π.) αλλά επίσης το κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα (υγειονομική περίθαλψη, σύνταξη γήρατος, αναπηρίας, ατυχήματα στην εργασία κ.λ.π.).

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης είναι επίσης αρμόδιο για τις διαφορές μεταξύ κάθε άλλου οργάνου ή οργανισμού και του προσωπικού τους, για τις οποίες η αρμοδιότητα ανατίθεται στο Δικαστήριο της ΕΕ (για παράδειγμα, διαφορές μεταξύ

[6] http://curia.europa.eu/jcms/T5_5230/.

της Europol, του Γραφείου Εναρμόνισης στο Πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς ή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των υπαλλήλων τους).

Να σημειωθεί ότι δεν μπορεί να εκδικάζει υποθέσεις μεταξύ εθνικών διοικήσεων και των υπαλλήλων τους.

Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης υπόκεινται σε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, εντός δύο μηνών, περιοριζόμενη μόνο σε νομικά ζητήματα.[7]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:Νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

2.1. Νομολογία

Παρόλο που το δίκαιο της ΕΕ εφαρμόζεται υποχρεωτικά από όλα τα δικαστήρια των κρατών μελών, (εθνικά, περιφερειακά ή τοπικά), το ΔΕΕ διασφαλίζει την τήρηση και την ομοιομορφία της ερμηνείας και της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη. Έτσι, η νομολογία της ΕΕ αναπτύσσεται κυρίως από το Δικαστήριο της ΕΕ.

Το Δικαστήριο αποτελεί τη δικαστική αρχή της ΕΕ και σε συνεργασία με τα δικαστήρια των κρατών μελών, διασφαλίζει την εφαρμογή και την ομοιόμορφη ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ. Πρόκειται για πολύγλωσσο θεσμικό όργανο, καθώς καθεμία από τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ μπορεί να αποτελέσει τη γλώσσα εκδίκασης κάποιας υπόθεσης. Το Δικαστήριο οφείλει να διασφαλίζει ότι η νομολογία του γίνεται γνωστή σε όλα τα κράτη μέλη.

Από τις 17/06/1997, η νομολογία είναι προσβάσιμη σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ μέσω του δικτυακού τόπου του ΔΕΕ. Η βάση δεδομένων του περιλαμβάνει το πλήρες κείμενο των δικαστικών αποφάσεων, των γνωμοδοτήσεων του Δικαστηρίου, των γνωμοδοτήσεων του Γενικού Εισαγγελέα και των εντολών των δικαστηρίων της ΕΕ. Μπορεί κάποιος να κάνει αναζήτηση στη βάση δεδομένων χρησιμοποιώντας τον αριθμό της υπόθεσης, την ημερομηνία, το όνομα των διαδίκων, λέξεις αναφοράς στο κείμενο, κτλ. Επιπλέον, η βάση δεδομένων περιέχει περιλήψεις των αποφάσεων, πληροφορίες σχετικά με τις αποφάσεις που δεν έχουν δημοσιευθεί στις συλλογές του δικαστηρίου και ανακοινώσεις στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[7] http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.3.10.html.

Άλλες βάσεις δεδομένων που σχετίζονται με τη νομολογία είναι οι ακόλουθες:

- EUR-lex: η νομική βάση δεδομένων της ΕΕ: νομολογία της ΕΕ σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας της περιόδου πριν από τις 17/06/1997.

- JURIFAST της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων της ΕΕ (ACA Europe): περιλαμβάνει προδικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου της ΕΕ, καθώς και τα αντίστοιχα προδικαστικά ερωτήματα των δικαστηρίων των κρατών μελών (η εν λόγω βάση δεδομένων λειτουργεί στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα).

- JURE: βάση δεδομένων που δημιούργησε η ΕΕ και περιλαμβάνει νομολογία σχετικά με τη δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και την αναγνώριση και την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων σε κράτος διαφορετικό από το κράτος έκδοσής τους. Στη βάση αυτή συμπεριλαμβάνεται, λοιπόν, η νομολογία σχετικά με συναφείς διεθνείς συμβάσεις (π.χ. Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968, Σύμβαση του Λουγκάνο του 1988) καθώς και η νομολογία της ΕΕ και των κρατών μελών.[8]

Το ΕΔ είναι ένας στρατηγικός παράγοντας, ο οποίος ενδιαφέρεται να επεκτείνει την αρμοδιότητά του. Η ΕΕ έχει ένα σαφές θεσμικό ενδιαφέρον για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του Κοινοτικού Δικαίου και της αρχής του για να το ερμηνεύσει. Αυτή η θέση είναι γενικά παράγωγο επιχειρημάτων που τίθενται από ακαδημαϊκούς. Παρομοίως, αποτελεί τα θεμέλια των επιχειρημάτων που συνδέονται με τη νομική ενσωμάτωση στο συμφέρον του Δικαστηρίου για την προώθηση του δικού του κύρους και την δύναμής του, με την αύξηση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Υπάρχουν επιχειρήματα, ότι μέσα από τις διδασκαλίες του άμεσου αποτελέσματος και της υπεροχής, το ΕΔ επέκτεινε την απόσταση από το νομικό σύστημα της ΕΕ βαθιά μέσα στην έννομη τάξη, στρατολογώντας εθνικούς Δικαστές και τους πολίτες της Κοινότητας στην διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το Δικαστήριο θα λειτουργεί ως ανεξάρτητος διερμηνέας του δικαίου της ΕΕ και θα γνωρίζει ότι η νομιμότητα του συνδέεται εγγενώς με την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής. Το άρθρο 4 της Συνθήκης της Ρώμης αναφέρει με ποια ιδιότητα το ΕΔ μπορεί να εκπληρώσει την αποστολή του.[9]

Τίθεται το ερώτημα, γιατί το ΕΔ πρέπει να είναι αναπόσπαστο τμήμα της «ουσιαστικής νομολογίας»; Επειδή από το σχεδιασμό εμφανίζεται μια βαθιά κατανόηση της δημόσιας συνεργασίας, της κινητοποίησης του ενδιαφέροντος, της ηγεσίας, η οποία μοιράζει αντί να προστάζει και της πολιτικής περιπλοκής. Σε μια

[8] https://e-justice.europa.eu/content_eu_case_law-12-el.do.

[9] Cichowski, A., R. (2007). *The European Court and Civil Society. Litigation, Mobilization and Governance.* Cambridge: Cambridge University Press, pp. 41.

καυστική κριτική της νομολογίας του Δικαστηρίου, ο Hjalte Rassmusen, έθεσε μία σειρά από ερμηνευτικά και κανονιστικά ισχυρά επιχειρήματα, γιατί πολλές από τις θεμελιώδης νομολογίες ήταν αμφίβολες και ως εκ τούτου παράνομες. Η πιο αποτελεσματική απάντηση σε τέτοιου είδους κριτικής δεν ήταν στο επίπεδο της ερμηνευτικής θεωρίας – ήταν εμπειρική: Η αξιόλογη επιτυχία του ΕΔ είναι στο να πείσει τις βασικές εκλογικές περιφέρειες στα Κράτη Μέλη. Αυτά όλα είναι αρετές τις οποίες το Δικαστήριο θα χρειαστεί καθώς κινείται προς την κατεύθυνση να θεραπεύσει τις ρήξεις του συνταγματικού έπους.[10]

Η ΕΕ έχει αγωνιστεί με το πρόβλημα της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τη νομοθεσία της. Σε αντίθεση με τους Κανονισμούς / Νομοθεσίες της ΕΕ που είναι δεσμευτικές ως προς όλα τα μέρη της και ισχύει άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη – οι οδηγίες είναι νομοθεσία την οποία οι κυβερνήσεις των κρατών μελών οφείλουν να μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο, δεσμεύοντας τα ως προς τα αποτελέσματα που πρέπει να επιτευχθούν, αλλά αφήνει στα κράτη μέλη την επιλογή των μεθόδων για την επίτευξη των στόχων αυτών. Το Δικαστήριο είχε από καιρό διεθνή δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 169 και 170, στις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης των κυβερνήσεων των κρατών μελών με την νομοθεσία της ΕΕ αλλά, πριν το 1992 και την επικύρωση της συνθήκης του Μάαστριχτ οι συνθήκες της ΕΕ δεν περιείχαν διατάξεις που να επέτρεπαν την επιβολή κυρώσεων στις κυβερνήσεις των κρατών μελών για την μη εφαρμογή των οδηγιών της ΕΕ.

Φυσικά το Δικαστήριο ζήτησε να ενισχυθεί η συμμόρφωση των κρατών μελών με τις οδηγίες της ΕΕ. Το πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση ήταν η ανάπτυξη του Δικαστηρίου στο δόγμα του «άμεσου αποτελέσματος», σύμφωνα με το οποίο ορισμένες διατάξεις της ΕΕ έχουν ερμηνευθεί ως χορήγηση δικαιωμάτων στους ιδιώτες, εκτός από την επιβολή δασμών στις κυβερνήσεις. Επεκτείνοντας την αρχή του άμεσου αποτελέσματος, το Δικαστήριο έκρινε ότι το «άμεσο αποτέλεσμα» εφαρμόζεται με τους Κανονισμούς. Αργότερα το Δικαστήριο αποφάσισε ότι οι ιδιώτες, δεν θα μπορούσαν να μηνύσουν άλλους ιδιώτες, αλλά μόνο το κράτος, για παραβίαση των οδηγιών που δεν έχουν τύχει χειρισμού από το εθνικό δίκαιο, με τις οποίες οδηγίες επιδοκιμάζει την έννοια του κάθετου άμεσου αποτελέσματος, απορρίπτοντας το δόγμα του οριζόντιου άμεσου αποτελέσματος.[11]

2.2. Νομική βάση δεδομένων ΕΕ, EUR-lex.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ προσφέρουν πρόσβαση στην νομοθεσία της ΕΕ μέσω της πολύγλωσσης δικτυακής πύλης EUR-lex.

---

[10] Weiler, JHH. (2007).*The Essential Jurisprudence of the European Court of Justice. Lights and Shadows too,* από: http://www.ech.net/elements/conferences/book_berin/weiler.pdf, pp. 122.

[11] Pavloci, V. (2009). *Some Observations on the European Court of Justice's post – Francovich Jurisprudence,* από http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/69, pp. 180-181.

Το EUR-lex παρέχει εκτεταμένη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή νομοθεσία. Πρόκειται για ένα χρήσιμο εργαλείο που επιτρέπει σε κάποιον να συμβουλευθεί σε ηλεκτρονική μορφή την Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις Συνθήκες, την ισχύουσα νομοθεσία, τις σειρές εγγράφων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τη νομολογία του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, καθώς και την ενοποιημένη νομοθεσία. Παρέχει επίσης συνδέσμους που παραπέμπουν σε άλλες πηγές πληροφόρησης, όπως στα μητρώα των θεσμικών οργάνων και άλλες ιστοσελίδες νομοθεσίας της ΕΕ και των κρατών μελών.

Η EUR-lex προσφέρει τρόπους αναζήτησης εναρμονισμένους πλήρως με τις σύνθετες μεθόδους αναζήτησης της βάσης CELEX, γεγονός που επιτρέπει πλήρη τεκμηρίωση και νομική ανάλυση. Η πρόσβαση σε όλα τα είδη εγγράφων είναι δωρεάν και στις 24 επίσημες γλώσσες της ΕΕ, εφόσον αυτές είναι διαθέσιμες.[12]

Οι συνθήκες της ΕΕ είναι δεσμευτικές συμφωνίες ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Ορίζουν τους στόχους της ΕΕ, τους κανόνες που πρέπει να τηρούν τα θεσμικά όργανα, τον τρόπο λήψης αποφάσεων και τη σχέση της ΕΕ με τα κράτη μέλη της. Κάθε δράση που αναλαμβάνει η ΕΕ βασίζεται στις Συνθήκες.

Οι Συνθήκες ενίοτε τροποποιούνται με σκοπό να γίνει η ΕΕ πιο αποτελεσματική και διαφανής, να προετοιμαστεί για την προσχώρηση νέων κρατών μελών και να αναπτύξει νέους τομείς συνεργασίας.

Η EUR-lex περιλαμβάνει τις ιδρυτικές και τις τροποιητικές Συνθήκες, τις Συνθήκες προσχώρησης νέων κρατών μελών, καθώς και ορισμένα πρωτόκολλα.

Ισχύουσες σήμερα Συνθήκες είναι, η Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007), η Συνθήκη για τη λειτουργία της ΕΕ (2012), η Συνθήκη για την ΕΕ (2012), η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ενοποιημένη έκδοση 2012) και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2012).[13]

2.3. Βάση δεδομένων JURIFAST της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων της ΕΕ (ACA Europe).

Το 1963 κύριος Buch, Βέλγος Δημόσιος Σύμβουλος, επισκέφθηκε το Ιταλικό Συμβούλιο της Επικράτειας. Μετά από συνάντηση που είχε με τον πρόεδρο Bozzi έδωσε την ιδέα για μία συνάντηση με το Ιταλικό και Βελγικό Κρατικό Συμβούλιο.

Η ιδέα κέρδισε έδαφος και υλοποιήθηκε όταν και τα δύο θεσμικά όργανα συνεδρίασαν στις Βρυξέλλες στις 7, 8 και 9 Δεκεμβρίου το 1964, όπου εξετάστηκαν τα τέσσερα πιο κάτω θέματα:

[12] http://publications.europa.eu/eur_lex/index_el.htm.

[13] http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties.html?locale=el.

- Η συμμετοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας κατά την σύνταξη των νόμων και των διαταγμάτων.
- Η κατάρτιση διαδικασίας των Διοικητικών Πράξεων.
- Η αίτηση με την δικαιολογία δράσης της υπέρβασης εξουσίας και η αρμοδιότητα των Δικαστηρίων.
- Το ενδιαφέρον και το δίκαιο ως κριτήρια για την κατανομή των δικαιοδοσιών.

Το Συμβούλιο Επικράτειας της Ιταλίας άρχισε επίσης διμερείς συναντήσεις με τις τέσσερεις άλλες χώρες που ανήκαν τότε στην «Κοινή Αγορά», όπως ονομαζόταν.

Λαμβάνοντας υπόψη την σημασία αυτών των συναντήσεων το Συμβούλιο της Επικράτειας της Ιταλίας αποφάσισε να διοργανώσει ένα συνέδριο των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων με τα έξι Κράτη Μέλη της Κοινής Αγοράς.

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην Ρώμη το 1968. Τα θέματα ήταν οι συμβουλευτικές αρμοδιότητες των Συμβουλίων και η κατάρτιση διαδικασίας των Διοικητικών Πράξεων.

Οι συμμετέχοντες αντιπροσωπίες κράτησαν στο τέλος του συνεδρίου, ότι υπήρχε μία πολύ σαφής σύγκλιση μεταξύ των αποφάσεων των Διοικητικών Δικαστηρίων στις έξι χώρες της ΕΟΚ.

Αυτή η επιθυμία έγινε πραγματικότητα και το συνέδριο της Ρώμης ήταν το πρώτο από τα 21 συνέδρια που είχαν διοργανωθεί κάθε δύο χρόνια, μέχρι σήμερα.

Μετά από κάθε διεύρυνση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι αρμόδιοι των νέων Κρατών Μελών συμμετείχαν στα Συνέδρια.

Κατά το 16^{ο} συνέδριο, που είχε πραγματοποιηθεί στην Στοκχόλμη μεταξύ των ημερομηνιών 14-17 Ιουνίου το 1998, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός Οργανισμού των Συμβουλίων Επικράτειας και των Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων των Κρατών Μελών της ΕΕ.

Το καταστατικό του νέου Οργανισμού ψηφίστηκε κατά την διάρκεια του 17^{ου} συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη, μεταξύ των ημερομηνιών 8-10 Μαΐου το 2000.[14]

Σύμφωνα με το άρθρο 3, σκοπός του Οργανισμού είναι να προωθήσει στο πλαίσιο των οικονομικών ορίων, ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών σε θέματα που αφορούν την νομολογία, την οργάνωση και λειτουργία των μελών του κατά την

[14] http://www.aca.europe.eu/index.php/en/historigue-en.

εκτέλεση των δικαστικών ή / και συμβουλευτικών καθηκόντων τους, ιδίως όσον αφορά το Κοινοτικό Δίκαιο.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο Οργανισμός μπορεί να κινήσει ή να προωθήσει μελέτες και δημοσιεύσεις, μία κριτική ή νομικές συλλογές.

Αναγνωρίζοντας την ανεξαρτησία ο ένας του άλλου, ο Οργανισμός πρέπει να προωθήσει τις επαφές και τις ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ των μελών του, των Παρατηρητών και των Αρχών της ΕΕ.

Κάθε δεύτερο έτος ή σε χρονικά διαστήματα που θα καθορίζονται από την Γενική Συνέλευση, θα πρέπει να οργανώνεται μία ημερίδα / συνέδριο για να εξετάζονται τα θέματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της αναφοράς.

Ο Οργανισμός θα πρέπει να δημιουργήσει μία τράπεζα δεδομένων που να αποτελείται κυρίως από αποφάσεις, συμβουλές και μελέτες από τα μέλη του σχετικά με τους σκοπούς του Οργανισμού, εκθέσεις και συμπεράσματα που προκύπτουν κατά την διάρκεια των συνεδρίων του Οργανισμού, καθώς και κάθε άλλη χρήσιμη πληροφορία. (Άρθρο 3).

Σύμφωνα με το άρθρο 4 οι ακόλουθοι είναι Μέλη του Οργανισμού: Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τα Ανώτατα Δικαστήρια και Συμβούλια των Κρατών Μελών της ΕΕ, τα οποία είναι αρμόδια να αποφασίσουν σε τελευταίο βαθμό για τις διαφορές που αφορούν τις δραστηριότητες των δημόσιων ή διοικητικών φορέων ή που ενεργούν σε μία ολόπλευρη νομική συμβουλευτική ιδιότητα, όσον αφορά την κατάρτιση των κανονιστικών κειμένων.

Οι Δικαιοδοσίες και τα Συμβούλια της Επικράτειας δίνουν εξουσία στα Κράτη, τα οποία συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις με σκοπό την ένταξή του στην ΕΕ, να γίνουν δεκτοί ως Παρατηρητές. (Observers). Οι αποφάσεις σχετικά με την αποδοχή κάπου Κράτους ως Παρατηρητής λαμβάνονται από την Γενική Συνέλευση, ενώ από την στιγμή που το Κράτος Παρατηρητής έχει ενταχθεί στην ΕΕ, γίνεται αυτόματα, μετά από αίτημά του, Μέλος του Οργανισμού. (Άρθρο 4).

Σύμφωνα με το άρθρο 6, η Γενική Συνέλευση έχει την εξουσία να προβαίνει σε οποιαδήποτε ενέργεια καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη του σκοπού του Οργανισμού.

Η Γενική Συνέλευση αποτελείται από όλα τα Μέλη τα οποία, καθένας από αυτούς έχει μία ψήφο. Όταν ένα Κράτος έχει δύο Μέλη στον Οργανισμό, πρέπει να έχουν μόνο μία ψήφο μεταξύ τους. Οι Παρατηρητές μετάσχουν στην Γενική Συνέλευση με συμβουλευτική φωνή – η απαρτία είναι τα μισά από τα μέλη του Οργανισμού κατά την στιγμή της συνάντησης.

Εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που προβλέπονται από συγκεκριμένα άρθρα, οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων Μελών.

Πρέπει να κοινοποιούνται σε όλα τα Μέλη και τους Παρατηρητές. (Άρθρο 6).[15]

2.4. Βάση δεδομένων JURE.

Η ΕΕ έχει θέσει ως στόχο τη διατήρηση και την ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προκειμένου να δημιουργήσει σταδιακά ένα τέτοιο χώρο, η Κοινότητα πρέπει να θεσπίσει, μεταξύ άλλων, μέτρα που αφορούν την νομική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις που είναι απαραίτητα για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Οι διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία τη της εσωτερικής αγοράς. Οι διατάξεις για την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις και την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων είναι απαραίτητη.

Στις 27 Σεπτεμβρίου το 1968 τα Κράτη Μέλη, ενεργώντας βάσει του άρθρου 293, τέταρτη περίπτωση, της Συνθήκης του ΕΔ, σύναψε την Σύμβαση των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικά και εμπορικά θέματα. Έχουν αναληφθεί εργασίες για την αναθεώρηση της εν λόγω σύμβασης, η οποία αποτελεί μέρος του Κοινοτικού Κεκτημένου και έχει επεκταθεί σε όλα τα Κράτη Μέλη και το Συμβούλιο ενέκρινε το περιεχόμενο του αναθεωρημένου κειμένου. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί η συνέχεια των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο αυτής της αναθεώρησης.[16]

Η βάση δεδομένων JURE αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Περιέχει δεκάδες υποθέσεις του ΕΔ και των Δικαστηρίων των Κρατών Μελών, σχετικά με την ερμηνεία του Κανονισμού 44/2001 της 22ης Δεκεμβρίου του 2000, για την διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές εμπορικές υποθέσεις, και σχετικά με την ερμηνεία της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968. Εκτός από τις αποφάσεις στην πρωτότυπη γλώσσα, η βάση δεδομένων προσφέρει περιλήψεις στην Αγγλική, Γαλλική, Γερμανική και πρωτότυπη γλώσσα.[17]

Ο Κανονισμός 44/2001 καθορίζει τους κανόνες που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε μία χώρα της ΕΕ αναγνωρίζονται και στα άλλα Κράτη Μέλη χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία, εκτός σε περίπτωση αμφισβήτησης. Κάθε απόφαση πρέπει να

[15] http://www.aca-europe.eu/index.php/statutes.

[16] Sarcevic, P., and Volken, P. (2000). *Yearbook of Private International Law, Vol. II.* Germany: European Law Publishers, pp. 302.

[17] Francesconi, E., Sartor, G., and Tiscornia, D. (2008). *Legal Knowledge and Information Systems – JURIX 2008: The Twentieth First Annual Conference.* Netherland: IOS Press, pp. 45.

κηρύσσεται εκτελεστή έπειτα από απλό τυπικό έλεγχο των προσκομιζόμενων εγγράφων. Ο Κανονισμός δεν καλύπτει τις φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις.

Η θεμελιώδης αρχή είναι ότι δικαιοδοσία έχει το δικαστήριο του Κράτους Μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του ο εναγόμενος, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του. Ο τόπος κατοικίας καθορίζεται σύμφωνα με το δίκαιο του Κράτους Μέλους του επιλαμβανόμενου δικαστηρίου. Όταν ένας διάδικος δεν κατοικεί στο κράτος μέλος των επιλαμβανόμενων δικαστηρίων, το δικαστήριο πρέπει να εφαρμόσει το δίκαιο άλλου κράτους μέλους για να προσδιορίσει εάν ο διάδικος έχει την κατοικία του στο εν λόγω Κράτος Μέλος. Η κατοικία όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα ή τις εταιρείες καθορίζεται συ συνάρτηση με τον τόπο της καταστατικής έδρας, την κεντρικής διοίκησης ή της κύριας εγκατάστασής τους. Όσον αφορά το trust, η κατοικία καθορίζεται από το επιλαμβανόμενο δικαστήριο με την εφαρμογή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της χώρας του.

Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε Κράτος Μέλος αναγνωρίζονται στα άλλα Κράτη Μέλη χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερη διαδικασία. Νοείται ως «απόφαση» κάθε απόφαση εκδιδόμενη από δικαστήριο κράτους μέλους, οποιαδήποτε και είναι η ονομασία της, όπως απόφαση, διαταγή ή διαταγή εκτελέσεως. Αποκλείεται η επί της ουσίας αναθεώρηση της αλλοδαπής απόφασης.

Απόφαση δεν αναγνωρίζεται, εάν η αναγνώριση αντίκειται προφανώς στη δημόσια τάξη του κράτους αναγνώρισης, εάν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης δεν έχει κοινοποιηθεί στον εναγόμενο εγκαίρως και κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εάν είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνωρίσεως και εάν είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που εκδόθηκε προγενέστερα μεταξύ των ιδίων διαδίκων και με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία σε άλλο Κράτος Μέλος ή σε τρίτο κράτος.[18]

2.5. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε σχέση με την δημόσια διεθνή νομοθεσία και την νομοθεσία των Κρατών Μελών της ΕΕ.

Η σχέση μεταξύ των νόμων της ΕΕ και γενικά της διεθνής νομοθεσίας, αποτελεί το αντικείμενο ακαδημαϊκής συζήτησης. Αναμφισβήτητα, η προέλευση της Ένωσης βασίζεται στο δημόσιο διεθνές δίκαιο. Οι ιδρυτικές συνθήκες και οι τροποποιήσεις της είναι πολυμερείς διεθνείς συμφωνίες μεταξύ θεμάτων του διεθνούς δικαίου, δημιουργώντας δικαιώματα και υποχρεώσεις για τα κράτη αυτά. Ωστόσο, από νωρίς το ΔΕΚ επεσήμανε ότι θεωρεί την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως νέας έννομη τάξη, η οποία είναι διαφορετική από το διεθνές δίκαιο σε γενικές γραμμές και φτάνει

[18] Διεθνή δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Κανονισμός (ΕΚ), αρ. 44/2001. Από: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_fredoom_security/juditial_cooperation_in_civil_matters/133054_el.htm.

πολύ μέσα στην εσωτερική σφαίρα των κρατών μελών της. Όσο για το πώς αυτή η νέα έννομη τάξη πρέπει να λειτουργεί, το Δικαστήριο ανέπτυξε τα δίδυμα δόγματα του 'άμεσου αποτελέσματος' και της 'υπεροχής' του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου'.[19]

Μετά τις διευρύνσεις του 2004 και 2007, έχουν χαρακτηρίσει τις νέες προσεγγίσεις της Ευρωπαϊκής Δικαστικής προς τις πολιτικές δυνάμεις των κρατών μελών. Μένει τώρα να εξεταστεί αν κάτι έχει αλλάξει – ή χρειάζεται ακόμη να αλλάξει στο ευρωπαϊκό δικαστικό επίπεδο, όσον αφορά τη σχέση μεταξύ της ευρωπαϊκής έννομης τάξης και των δικαστικών αρχών των κρατών μελών με ιδιαίτερη αναφορά στην δικαστική εξουσία της Κεντρικής και Ανατολικές Ευρώπης. Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να γίνει μία διάκριση μεταξύ των συνταγματικών δικαστηρίων και των τακτικών δικαστηρίων στα κράτη μέλη της ΚΑΕ. Φαίνεται ότι υπάρχει ετοιμότητα να διαδραματιστεί ηγετικός ρόλος στη νέα σεζόν του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού της συνταγματικής διακυβέρνησης μέσα από μία δημιουργική και συχνά ακτιβιστική προσέγγιση. Περαιτέρω, ως συνταγματική δικαστήρια τρίτης γενιάς, χαρακτηρίζονται ότι έχουν γεννηθεί στο παγκόσμιο συνταγματικό κίνημα, το οποίο ευνοεί την αλληλεπίδραση μεταξύ των νομικών καθεστώτων, αλλά το ίδιο δεν ισχύει για τα τακτικά δικαστήρια. Οι συνήθεις δικαστές των κρατών μελών της ΚΑΕ εξακολουθούν να διατηρούν μία μάλλον τυπολατρική προσέγγιση, σχεδόν μηχανική και διαφορετική από την εθνική νομοθεσία, χωρίς ενθουσιασμό για τις νέες ευκαιρίες την δικαστικής επικοινωνίας που προσφέρεται από το δίκαιο της ΕΕ και ιδίως με την διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής απόφασης του, σχεδόν αλλεργικοί στην δημιουργικότητα, καθώς και στον δικαστικό ακτιβισμό, και μακριά από κάθε πρόθεση να συμμετάσχουν σε διακρατικές συνεργασίες. Αυτό φυσικά δεν είναι και η καλύτερη αρχή για την οικοδόμηση μίας ενάρετης διαδικασίας αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των νομικών συνταγματικών διαστάσεων και της ΕΕ.[20]

Από την μία πλευρά, η αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέεται με κάθε είδους για όλες τις χρήσεις, υποταγής του δικαίου των κρατών μελών προς το κοινοτικό δίκαιο, δεδομένου ότι για να κρατήσει την συμμετοχή του το κράτος μέλος στην Κοινότητα, αναγκαστικά συνεπάγεται υπαγωγή του συνόλου του συντάγματος του κράτους μέλους προς το κοινοτικό δίκαιο.

Αφ' ετέρου, τα συστήματα είναι κατάλληλα να θεωρηθούν ως αλληλεπίδραση – συνιστούν το καθένα στο δικό του πλαίσιο και για το σχετικό φάσμα των θεμάτων της ανώτερης πηγής δικαίου από άλλες πηγές. Έτσι το ΕΔ θα πρέπει να θεωρηθεί ότι

[19] Giorgetti, C. (2012). *The Rules, Practice, and Jurisprudence of International Courts and Tribunals.* Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, p.p. 430-431.

[20] Pollcino, O. (2010). *The New Relationship between National and the European Courts after the Enlargement of Europe: Towards a Unitary Theory of Jurisprudential Supranational Law?* Από: http:/yel.oxfordjournals.org/content/29/1/65.full.

έχει την αρμοδιότητα να ερμηνεύει τους Κανόνες που παρέχουν αυτή την ερμηνευτική αρμοδιότητα, και ως εκ τούτου μία ερμηνευτική ως διακριτή από μία δημιουργία Κανονισμού αρμοδιότητας. Αλλά εξίσου τα ανώτατα εθνικά δικαστήρια πρέπει να είναι σε θέση να ερμηνεύουν το εθνικό τους σύνταγμα και άλλους Κανονισμούς και ως εκ τούτου, να ερμηνεύουν την αλληλεπίδραση της ισχύος του κοινοτικού δικαίου με υψηλότερα πρότυπα σε επίπεδο ισχύος στην δεδομένη κατάσταση του συστήματος.

Είναι σαφές ότι το ΕΔ έθεσε πραγματικά προβλήματα για την σχέση μεταξύ της κοινοτικής έννομης τάξης και εκείνων που εξακολουθούν να υφίστανται στο εσωτερικό των κρατών μελών. Οι γενικές απαιτήσεις για την υπεροχή που περιλαμβάνονται στην νομολογία του ΕΔ, έχουν γίνει δεκτές μόνο εν μέρει από τα κράτη μέλη. Τα εθνικά δικαστήρια, σε γενικές γραμμές, δεν έχουν εγκρίνει το εννοιολογικό σκεπτικό υπεροχής που προτιμάται από το ΕΔ, αλλά με βάση την αποδοχή τους σχετικά με την παροχή στη δική τους εσωτερική έννομη τάξη, η οποία έχει ερμηνευτεί ως προτεραιότητα σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο σε περίπτωση σύγκρουσης. Τα εθνικά δικαστήρια έχουν άλλωστε επιβάλει διάφορους ουσιαστικούς περιορισμούς όσον αφορά την αποδοχή της υπεροχής τους.[21]

Ένας εναλλακτικός τρόπος για την εξεύρεση νομοθετικής ιστορίας είναι η χρήση του EUR-lex για να ανακτηθεί μία οδηγία ή ένας κανονισμός. Η βάση δεδομένων EUR-lex παρέχει επίσης παρόμοιες πληροφορίες με αυτές που παρέχονται από το LexisNexis και το Westlaw. Το EUR-lex παρέχει επίσης πρόσβαση στη βάση δεδομένων που ονομάζεται N-lex: Μία κοινή πύλη στο εθνικό δίκαιο. Ο στόχος αυτής της βάσης δεδομένων είναι να παρέχει ένα ενιαίο σημείο πρόσβασης στη νομοθεσία των κρατών μελών της ΕΕ. Για τις περισσότερες χώρες, η διεπαφή αναζήτησης είναι η ίδια και στην πραγματικότητα κάποιος αναζητά την επίσημη νομική βάση για κάθε δικαιοδοσία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, κάποιος μπορεί να αναζητήσει ενοποιημένη νομοθεσία ή την επίσημη εφημερίδα. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της εθνικής νομοθεσίας δεν είναι διαθέσιμο στην Αγγλική γλώσσα, κάποιος μπορεί να χρησιμοποιήσει το EuroVoc, τον πολύγλωσσο θησαυρό της ΕΕ, για να εντοπίσει τον κατάλληλο όρο στην καθομιλουμένη γλώσσα.[22]

[21] Graig, P. *The ECJ, National Courts and the supremacy of community law.* Από: http://www.ecln.net/elements/conferences/bookrome/craig.pdf, pp. 50-51.

[22] Hoffman, M., and Rumsey, M. (2012). *International and Foreign Legal Research: A Coursebook. Second edition.* Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, pp. 202-203.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κοινοτικοί Δικαστές, Εισαγγελείς και η Διαδικασία Ενώπιον του Δικαστηρίου της ΕΕ.

3.1. Οι Δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Οι Δικαστές και οι Γενικοί Εισαγγελείς του ΕΔ διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των Κρατών – Μελών για μία ανανεώσιμη θητεία έξι ετών. Το Δικαστήριο αποτελείται από ένα δικαστή ανά Κράτος Μέλος και οκτώ Γενικούς Εισαγγελείς. Επιλέγονται από Δικηγόρους οι οποίοι έχουν τα απαιτούμενα προσόντα για τον διορισμό στα Ανώτατα Δικαστικά αξιώματα στις αντίστοιχες χώρες τους. Μία κριτική επιτροπή αποτελούμενη από επτά άτομα από Ευρωπαϊκούς ή εθνικούς δικαστικούς θεσμούς είναι επιφορτισμένη με την παροχή γνώμης σχετικά με τις υποψηφιότητες που υπόβαλαν οι κυβερνήσεις για τις θέσεις του Δικαστή ή του Γενικού Εισαγγελέα. Κάθε τρία χρόνια οι Δικαστές και οι Γενικοί Εισαγγελείς αντικαθιστούνται μερικώς.

Οι Δικαστές του Δικαστηρίου εκλέγουν τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου ανάμεσα στα μέλη του για περίοδο τριών ετών. Ο Πρόεδρος διαχειρίζεται το έργο και τις υπηρεσίες του Δικαστηρίου και προεδρεύει των ακροάσεων και συζητήσεων των μεγαλύτερων σχηματισμών του Δικαστηρίου.[23]

Ο αριθμός των Δικαστών που αποδίδεται σε κάθε υπόθεση εξαρτάται από την πολυπλοκότητά της. Από τις υποθέσεις που περατώθηκαν το 2011, για παράδειγμα, το έναν τρίτον ακούστηκαν από τρεις Δικαστές και έντεκα τοις εκατό από όλα τα είκοσι – επτά μέλη του Δικαστηρίου, ονομαζόμενο ως «Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως» (Grand Chamber). Κάποιος Ευρωπαίος Δικηγόρος που εμφανίζεται ενώπιον του ΕΔ είπε, «Καθίσταται μάταιο να προσπαθήσουμε και να εργαστούμε για το πώς το Δικαστήριο θα αποφάσιζε, με βάση την ατομική θέση του κάθε Δικαστή».

Επίσης, μέρος του Δικαστηρίου είναι οι οκτώ Γενικοί Εισαγγελείς, νομικού σύμβουλοι, που δεν λαμβάνουν μέρος στις εργασίες του Δικαστηρίου, αλλά οι οποίοι, εάν η υπόθεση θέτει ένα νέο σημείο του Ευρωπαϊκού Δικαίου, οφείλουν να εκφέρουν γνώμη για την υπόθεση στο τέλος των προφορικών ακροάσεων. Αν και συχνά ακολουθείται, η γνωμοδότηση των Γενικών Εισαγγελέων δεν είναι δεσμευτική για τους Δικαστές των οποίων η ετυμηγορία στην συνέχει διαβάζεται σε δημόσια συνεδρίαση. Οποιαδήποτε διαφωνία μεταξύ των Δικαστών δεν αποκαλύπτεται, και η απόφαση παρουσιάζεται ως ομόφωνη. (Τουλάχιστον στην θεωρία, αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι δεν αποκαλύπτεται η κυβέρνηση που διόρισε τον συγκεκριμένο Δικαστή, αν αυτός ή αυτή ευνοεί τα συμφέροντα της, αφήνοντας έτσι ανοικτές πιθανότητες στον Δικαστή του Κράτους Μέλους για μία δεύτερη θητεία).[24]

---

[23] http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/eu_court_justice_en.htm.

[24] Flamini, R. (2012). *Judicial Reach: The Ever-Expanding European Court of Justice.* From: http://www.worldaffairsjournal.org/article/judicial-reach-ever-expanding-european-court-justice.

Η δικαστική ερμηνεία του Κοινοτικού Δικαίου, είναι μία δημιουργική διαδικασία, αν εξυπηρετεί το σκοπό της εδραίωσης των ασταθών νομικών αρχών, αποσαφηνίζοντάς του ή ευνοώντας τους με περαιτέρω ανάπτυξη. Το ΕΔ έχει οδηγηθεί από τα Εθνικά Δικαστήρια για την αντιμετώπιση κεντρικών σημείων του Κοινοτικού Δικαίου: άμεσο αποτέλεσμα, υπεροχή, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της κοινής αγοράς και τους κανόνες του ανταγωνισμού και της κοινωνικής διάστασης. Ένας Δικαστής δεν είναι μόνος του στο Κοινοτικό σύστημα: υπάρχει συνεχώς αυξανόμενη ευθύνη έναντι άλλων Δικαστών και η ανάγκη για ανάπτυξη κοινών ερμηνευτικών κριτηρίων. Η συνεργασία αποτελεί ουσιαστικό μέρος ενός μοναδικού συστήματος δικαστικής απόφασης, στην οποία κάθε εθνικό του. Πέντε από τους οκτώ Γενικούς Εισαγγελείς διορίζονται από τα πέντε μεγαλύτερα Κράτη Μέλη της ΕΕ, δηλαδή, την Γερμανία, την Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιταλία και την Ισπανία. Οι άλλες τρεις θέσεις περιστρέφονται μεταξύ των υπολοίπων Κρατών Μελών.

3.2. Οι Γενικοί Εισαγγελείς του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Το σημαντικότερο έργο των Γενικών Εισαγγελέων είναι να γνωμοδοτούν εγγράφως και η γνωμοδότηση αυτή ονομάζεται «αιτιολογημένη αναφορά». Ο ρόλος του Γενικού Εισαγγελέα είναι να προτείνει μία ανεξάρτητη νομική λύση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο δεν είναι υποχρεωμένο να ακολουθήσει την γνωμοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα. Ακόμα και εάν η γνωμοδότηση δεν δεσμεύει το Δικαστήριο, αυτό έχει αντίκτυπο στην απόφαση, σε πολλές περιπτώσεις το Δικαστήριο την ακολουθεί.

Η γνωμοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα εξετάζει συνήθως όλες τις διαφορετικές απόψεις και τα επιχειρήματα που θα μπορούσαν δυνητικά να εφαρμόζονται στην προκειμένη υπόθεση, ενώ η απόφαση του ΕΔ δεν είναι εξαντλητική και είναι πιο προσαρμοσμένη στο συγκεκριμένο νομική ζήτημα. Στις περιπτώσεις όπου το ΕΔ καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα με αυτό του Γενικού Εισαγγελέα, μερικές φορές μπορεί να είναι δύσκολο να γνωρίζει κάποιος αν η αιτιολογία είναι η ίδια, δεδομένου ότι η γνωμοδότηση παρέχει μία πιο λεπτομερή ανάλυση όλων των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Ωστόσο, δεν απαιτούν όλες οι υποθέσεις γνωμοδότηση από τον Γενικό Εισαγγελέα.

Για να κατανοήσει κάποιος την επίδραση του Γενικού Εισαγγελέα, ως θεσμικό όργανο, είναι σημαντικό να εξετάσει τη «μεγάλη εικόνα» και όχι μόνο το κατά πόσο το ΕΔ ακολούθησε ή όχι την γνωμοδότηση του Γενικού Εισαγγελέα σε ειδικές περιπτώσεις.

Η εισαγωγή της άμεσης επίδρασης είχε σαν αποτέλεσμα το σημαντικό συνταγματικό αντίκτυπο και αφορούσε επίσης την ιεραρχία των νόμων. Ωστόσο, είναι σημαντικό να θυμάται κανείς ότι η αρχή αυτή ήταν υπό ανάπτυξη για πολλά χρόνια και εξακολουθεί πιθανό να μην έχει φτάσει στο τελικό στάδιο της, όσον αφορά το οριζόντιο άμεσο αποτέλεσμα ορισμένων πράξεων, δηλαδή των οδηγιών.

Κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, αρκετοί Γενικοί Εισαγγελείς υποστήριξαν την επέκταση της εφαρμογής της αρχής της άμεσης εφαρμογής των οδηγιών, δηλαδή να συμπεριλάβουν οριζόντιο άμεσο αποτέλεσμα. Ο Γενικός Εισαγγελέας έχει την δυνατότητα να επικρίνει την νομολογία του Ε.Δ.

Ο Γενικός Εισαγγελέας ενεργεί ως ανεξάρτητος φορέας που παρέχει στο ΕΔ επιχειρήματα, προκειμένου να καταλήξουν σε μία απόφαση, αν και όπως προαναφέρθηκε, τα επιχειρήματά του μπορεί να απορριφθούν. Ο θεσμός του Γενικού Εισαγγελέα είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της νομοθεσίας της ΕΕ για διάφορους λόγους. Πρώτον, το έργο του Γενικού Εισαγγελέα είναι να παρέχει μία ευρύτερη επιχειρηματολογία από ότι κάνουν οι Δικαστές στην τελική απόφαση. Δεύτερον, η γνώμη του είναι σημαντική όχι μόνο για το ΕΔ, αλλά και για τα εθνικά Δικαστήρια.[25]

Σύμφωνα με το άρθρο 223, οι Γενικοί Εισαγγελείς του ΕΕ επιλέγονται μεταξύ προσώπων που παρέχουν πλήρη εγγύηση ανεξαρτησίας και οι οποίοι διαθέτουν τα προσόντα που απαιτούνται για το διορισμό στα ανώτατα δικαστικά αξιώματα, στις αντίστοιχες χώρες τους. Διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των Κρατών Μελών για μία περίοδο έξι ετών.

Κάθε τρία έτη γίνεται μερική ανανέωση των Γενικών Εισαγγελέων, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στο καταστατικό του Δικαστηρίου. Συνταξιοδοτούμενοι Γενικοί Εισαγγελείς σε γενικές γραμμές μπορούν να ανανεωθούν.[26]

Η κύρια λειτουργία του Γενικού Εισαγγελέα είναι να διατυπώσει τη γνώμη του σχετικά με την υπόθεση, μετά τους Δικαστές και αφού ο Γενικός Εισαγγελέας έχει ακούσει τα επιχειρήματα των διαδίκων, τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας και τα Κράτη Μέλη.

Οι συνθήκες απαιτούν από τον Γενικό Εισαγγελέα να δράσει «αμερόληπτα και ανεξάρτητα». Η γνώμη ορίζει συνήθως, με τον ίδιο τρόπο όπως και μία πλήρη κρίση – θα μπορούσε κανείς να πει σχεδόν, μία απόφαση σε Αγγλικό επίπεδο – θα γίνονταν τα γεγονότα, το κράτος του νόμου, τα θέματα, καθώς και οι ισχυρισμοί και θα αναπτύξει μία συλλογιστική που οδηγεί σε ένα συμπέρασμα, θεωρώντας ως προς το πώς θα πρέπει να επιλυθούν όλες οι πτυχές της υπόθεσης. Αλλά σε αντίθεση με τη υπόθεση, η γνωμοδότηση δεν αποφασίζει επί της υπόθεσης, ακόμα και προσωρινά:

[25] EU Constitutional Law. *The role of the Advocate General and the development of direct effect.* From: https://eulaworebro.wordpress.com/2012/08/13/the-role-of-the-advocate-general-and-the-development-of-direct--effect.

[26] *The role and composition of the European Court of Justice, including Article 234 references, Article 223.* From: http://sixthformlaw.info/01_modules/mod2/2_3_2_eu_sources/01_ecj_234_refs.htm.

στόχος της σύμφωνα με την Συνθήκη είναι να βοηθήσει το δικαστήριο στην παρουσίαση του σκοπού του.[27]

Ο Γενικός Εισαγγελέας πρέπει να δώσει μία επίσημη γνωμοδότηση μπροστά στον Προεδρεύοντα Δικαστή, η οποία οδηγεί στα τελικά στάδια της διαδικασίας της υπόθεσης.

Οι Δικαστές εκπροσωπούν τους εθνικούς δικαστικούς τους αξιωματούχους σε ένα πλαίσιο, όπου κάθε ευρωπαϊκό Κράτος Μέλος της ΕΕ εκπροσωπείται από ένα Δικαστή. Οι Δικαστές διορίζονται για να σχηματίσουν μία οριστική απόφαση για την υπόθεση, μαζί με τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου. Υπόκεινται να ακούσουν οι Γενικοί Εισαγγελείς, υλικές αποδείξεις και μαρτυρία ενώπιον του ΕΔ. Η τελική απόφαση των Δικαστών συνολικά αποτελεί τη νομική γνωμοδότηση του ΕΔ.[28]

3.3. Η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Το Κοινοτικό Δίκαιο διαφέρει με πολλούς τρόπους από το παραδοσιακό Διεθνές Δίκαιο: αυτό φαίνεται από τους κανόνες για τη δημιουργία «δευτερεύουσα» κοινοτικής νομοθεσίας, που στις περισσότερες περιπτώσεις έχει δημιουργηθεί με απόφαση της πλειοψηφίας: επιπλέον ο ειδικός χαρακτήρας του Κοινοτικού Δικαίου φαίνεται από τα ακόλουθα γεγονότα:

- Το Κοινοτικό Δίκαιο ισχύει άμεσα εντός των Κρατών Μελών, χωρίς να χρειάζεται καμία πρόσθεση εθνικής νομικής πράξης για να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο.

- Οι κανόνες του ΕΔ μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα, εάν είναι σαφείς, ακριβείς και άνευ όρων, για να θεωρηθούν αγώγιμοι. Αυτό συνήθως ονομάζεται «άμεσο αποτέλεσμα».

- Υπεροχή: Τα Εθνικά Δικαστήρια, καθώς και οι εθνικές διοικητικές αρχές είναι υποχρεωμένες να δώσουν άμεση ισχύ, στις διατάξεις του άμεσα αποτελεσματικού Ευρωπαϊκού Δικαίου, στις υποθέσεις που παρουσιάζονται ενώπιον τους και πρέπει να αγνοήσουν κάθε εθνική νομοθεσία που θα μπορούσε να εμποδίσει την εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου. Αυτή η υπεροχή ισχύει για όλο το Κοινοτικό Δίκαιο ανεξάρτητα από το βαθμό του, πρέπει να τηρούνται από όλους του εθνικούς φορείς, όχι μόνο από τα Δικαστήρια, αλλά αφορά το σύνολο του εθνικού δικαίου, ακόμα και το Συνταγματικό Δίκαιο.[29]

---

[27] O' Keeffe, D., and Bavasso, A. (2000). *Judicial Review in European Union Law, Τόμος 1.* Netherlanda: Kluwer Law International, pp. 17-18.

[28] http://meu-istanbul.org/v1/?page/_id=894.

[29] Thienel, R. *Organization and function of the European Court of Justice. (Court of Justice of the European Union).* From: http://www.ritsumei.ac.jp/acd/cg/law/lex/r/r27/RudofTHIENEL.pdf, p.3-4.

Το Δικαστήριο της ΕΕ αποφαίνεται σύμφωνα με τις Συνθήκες: (α) επί των προσφυγών που ασκούνται από Κράτος Μέλος, θεσμικό όργανο ή φυσικά ή νομικά πρόσωπα, (β) προδικαστικώς, κατόπιν αιτήματος εθνικών δικαστηρίων, επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης ή επί του κύρους πράξεων που εκδόθηκαν από τα θεσμικά όργανα και (γ) επί των λοιπών περιπτώσεων που προβλέπονται από τις Συνθήκες (άρθρο 19 ΣΕΕ). Το ΕΕ ελέγχει τη νομιμότητα των νομοθετικών πράξεων, των πράξεων του Συμβουλίου, της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εκτός των συστάσεων και γνωμών, και των πράξεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που παράγουν νομικά αποτελέσματα έναντι τρίτων. Ελέγχει επίσης τη νομιμότητα των πράξεων των λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης που προορίζονται να παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων των οποίων είναι αποδέκτης ή που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα (άρθρο 263 ΣΛΕΕ).[30]

Το ΕΔ ακούει τις καταγγελίες που ασκούνται από ιδιώτες, σε τρεις περιπτώσεις βάσει του άρθρου 263 της Συνθήκης για την λειτουργία της ΕΕ. Πρώτον, ο καθένας μπορεί να φέρει «άμεσες δράσεις» εναντίον οποιουδήποτε οργανισμού της ΕΕ για πράξεις «που τον αφορούν άμεσα και ατομικά». Δεύτερον, οι ιδιώτες μπορούν να προσφύγουν για να ακυρώσουν μία ρύθμιση, οδηγία ή απόφαση που έχει εκδοθεί από θεσμικό όργανο, όργανο ή τον οργανισμός του ΕΔ και απευθείας δυσμενής για το άτομο. Τρίτον, οι ιδιώτες μπορούν να προσφύγουν σε «δράσεις κατά παραλείψεως» που μπορεί να προκαλέσουν αρνητική αποτυχία της ΕΕ να ενεργήσει, αλλά μόνο αφού το όργανο έχει κληθεί να ενεργήσει. Όπου η παράλειψη κριθεί παράνομη, εναπόκειται από το Δικαστήριο να θέσει τέρμα στην παράλειψη, λαμβάνοντας τα ενδεικνυόμενα μέτρα. Οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου και οι αποφάσεις για την ατομική δράση μπορούν να εφεσιβληθούν, μόνο σε νομικά ζητήματα στο ΕΔ.

Η ΕΕ αναγνωρίζει τρεις πηγές του Ευρωπαϊκού Δικαίου της Ένωσης: το πρωτογενές δίκαιο, το δευτερογενές δίκαιο και το συμπληρωματικό δίκαιο. Οι κύριες πηγές του πρωτογενούς δικαίου είναι οι Συνθήκες για την ίδρυση της ΕΕ. Οι δευτερογενείς πηγές είναι νομικές πράξεις που βασίζονται στις Συνθήκες και περιλαμβάνουν μονομερή παράγωγο δικαίου, Συμβάσεις και Συμφωνίες. Οι συμπληρωματικές πηγές είναι στοιχεία του νόμου που δεν προβλέπονται από τις Συνθήκες. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει την νομολογία του ΕΔ, το Διεθνές Δίκαιο και τις γενικές αρχές του Δικαίου.[31]

Προκειμένου να εκτιμηθεί εάν ένα δεδομένο όργανο μπορεί να θεωρηθεί ως «Δικαστήριο», το ΕΔ αποδίδει μεγάλη σημασία στο αν η νομική βάση για το σώμα

[30] http://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&e=1&e=10.

[31] Court of Justice of the European Union. From: Http://www.ijrcenter.org/regional-communities/court-of-justice-of-the-european-union/.

εξασφαλίζει ότι διαθέτει την αναγκαία ανεξαρτησία. Αυτό το κριτήριο είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις περιπτώσεις όπου υπάρχει μία αναφορά από ένα οργανισμό που δεν είναι μέρος ενός συνηθισμένου δικαστικού συστήματος ενός Κράτους Μέλους και τα χαρακτηριστικά του οποίου το τοποθετούν κάπου στην γκρίζα ζώνη μεταξύ των δικαστικών και διοικητικών οργάνων. Πράγματι, σε αυτές τις περιπτώσεις το ΕΔ μπορεί να αναμένεται να εξετάσει προσεκτικά κατά πόσο το δικαστήριο που ανάγεται έχει δικαιοδοσία.[32]

Ο ρόλος του ΕΔ έχει κριθεί τόσο θετικά όσο και αρνητικά από διάφορους φορείς στην Κοινότητα καθώς και από εκείνους που το παρακολουθούν. Ο Rasmussen, εντοπίζει μία από τις πιο κοινές επικρίσεις του ΕΔ, όταν γράφει ότι «το Δικαστήριο έχει χρησιμοποιήσεις τις αποφάσεις του ως κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες είναι ουσιαστικά πολιτικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου δεν ισχύουν δικαστικώς. Αυτή είναι η ρίζα του δικαστικού ακτιβισμού που μπορεί να είναι σφετερισμός της εξουσίας».(Rasmussen, 1986, σελ. 62). Οι Bomberg και Stubb φαίνεται να συμφωνούν, όταν τονίζουν τον «ισχυρισμό ότι το Δικαστήριο έχει, στην πραγματικότητα γίνει ένα σώμα χάραξης πολιτικής από μόνο του». (Bomberg and Stubb, 2003, σελ. 62). Κατά την εξέταση των πιο πάνω ισχυρισμών / θέσεων μπορεί κάποιος να εκτιμήσει το πιθανό πρόβλημα – το Δικαστήριο υπερβαίνει την δικαστική εξουσία και εκτρέπει / οδηγείται στην σφαίρα χάραξης πολιτικής και της θέσπισης νομοθεσίας, θολώνοντας την κατανομή των αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό του ΕΔ.[33]

Ο θεσμικός ρόλος του ΕΔ κατά την εφαρμογή του στόχου της Συνθήκης έχει σχολιαστεί δυσμενώς από ορισμένους σχολιαστές, ότι δηλαδή έχει εμπλακεί σε απαράδεκτα επίπεδα του δικαστικού ακτιβισμού. Για άλλους, η κατηγορία εναντίον του Δικαστηρίου δεν είναι το ότι δεν έχει το δικαίωμα το Δικαστήριο να υιοθετήσει μία προσέγγιση ακτιβισμού σε δικαστικές αποφάσεις του, αλλά ότι το κάνει σε αδικαιολόγητο βαθμό. Ο De Waele, για παράδειγμα ισχυρίστηκε ότι το Δικαστήριο, ενώ έχει το δικαίωμα σε ένα βαθμό ακτιβισμού, δεδομένης της διατύπωσης των Συνθηκών, έχει στην πραγματικότητα συχνά ασχοληθεί με υπερβολικό ακτιβισμό, αγνοώντας τα ρητά νομοθετικά ασφαλιστικά μέτρα που προβλέπονται από τις Συνθήκες. [34]

---

[32] Broberg, M., and Fenger, N. (2014). *Preliminary References to the European Court of Justice, (2nd ed.).* UK: Oxford Universtity Press, p. 63).

[33] European Court of Justice. From: http://testpolitics.pbworks.com/w/page/20734313/The%20Eruopean%20Court%20of%%20Justice#CriticalassessmentoftheroleoftheEuropeanCourtofJustice.

[34] Moorhead, T. (2014). *The Legal Order of the European Union: The Institutional Role of the Court of Justice.* Oxon: Routledge, p. 61.

3.4. Τρόποι παρουσίασης υποθέσεων ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Υπάρχουν δύο τρόποι που κάποιος μπορεί να παρουσιάσει μία υπόθεση ενώπιον του ΕΔ.

Ο πρώτος τρόπος είναι έμμεσα και μπορεί να λάβει χώρα σε σχέση με υποθέσεις που εκδικάζονται ενώπιον των Εθνικών Δικαστηρίων.

Ένα Εθνικό Δικαστήριο το οποίο βρίσκεται αντιμέτωπο με ένα νομικό πρόβλημα που αφορά τους κανονισμούς της ΕΕ, μπορεί να υποβάλει ερωτήσεις σχετικά με την ερμηνεία του Δικαίου της ΕΕ, προς το ΕΔ. Το ΕΔ απαντά τότε το ερώτημα υπό την μορφή μίας προδικαστικής αποφάσεως. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν να έχει κάποιος την υπόθεσή του ενώπιον του ΕΔ με μία υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του Εθνικού Δικαστηρίου.

Σε περιορισμένο βαθμό, είναι επίσης δυνατόν ένας πολίτης της ΕΕ, να προσφύγει απευθείας ενώπιον του ΕΔ για να επανεξετάσει την απόφαση που λήφθηκε από ένα από τα Θεσμικά Όργανα της ΕΕ.

Ωστόσο, αυτή η δυνατότητα δεν είναι ένα γενικό δικαίωμα το οποίο ο καθένας μπορεί να επωφεληθεί ελεύθερα. Προκειμένου ένα άτομο ή μία επιχείρηση, να είναι σε θέση να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης, η απόφαση πρέπει να απευθύνεται στο εν λόγω πρόσωπο ή στον ενάγων άμεσα και ατομικά.

Δεν είναι δυνατόν για τους πολίτες να προσφεύγουν εναντίων άλλων πολιτών, ή εταιρειών, επιχειρήσεων ή Κρατών Μελών ενώπιον του ΕΔ. Τέτοιες περιπτώσεις πρέπει αντί αυτού να παρουσιάζονται ενώπιον των Εθνικών Δικαστηρίων.[35]

Ενώ οι διαδικασίες ενώπιον του ΕΔ είναι γενικά μικρότερες από ότι οι διαδικασίες ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του ΕΔ στο πλαίσιο της συνήθους διαδικασίας θα διαρκέσει γενικά ένα με δύο χρόνια. Η ταχεία διαδικασία, σε υποθέσεις που έχουν ιδιαίτερο επείγον χαρακτήρα, θα μπορούσε να μειωθεί σημαντικά αυτή η χρονική περίοδος, μερικές φορές πολύ πιο κάτω από το ένα έτος.[36]

3.5. Είδη προσφυγών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Οι προσφυγές που δύναται να ασκούν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα διακρίνονται, ανάλογα με την πράξη που προβλέπεται, σε (α) προσφυγή ακυρώσεως (Άρθρο 230 ΕΚ), (β) προσφυγή κατά παραλείψεως (Άρθρο 232 ΕΚ), (γ) αγωγή αποζημιώσεως (Άρθρο 235 ΕΚ) και (δ) προσφυγή δυνάμει ρήτρας διαιτησίας (Άρθρο 238 ΕΚ). Αυτές οι προσφυγές είναι οι λεγόμενες «ευθείες προσφυγές».

[35] http://www.eu-oplyningen.dk/euo_en/spsv/all/49/.

[36] Bellis, J., Elliot, P., and Bael, V. (2011). *Merger Control: Jurisdictional Comparisons.* London: Sweet and Maxwell, pp. 223.

Προσφυγή ακυρώσεως

Σύμφωνα με το άρθρο 230 ΕΚ, αντικείμενο της προσφυγής ακυρώσεως μπορεί να είναι πράξεις που εκδίδονται: (α) από κοινού από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, (β) από το Συμβούλιο, (γ) από την Επιτροπή και (δ) από την Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζα. Δεν υπόκεινται σε προσφυγή οι συστάσεις και γνώμες, διότι δεν παράγουν δεσμευτικά αποτελέσματα. Υπόκεινται σε προσφυγή οι Κανονισμοί οι Οδηγίες και οι Αποφάσεις, εφ' όσον αυτές οι πράξεις έχουν, σύμφωνα με το άρθρο 249, δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα. Ο πράξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που παράγουν έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων χωρών μπορούν επίσης, να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής.

Προσφυγή κατά παραλείψεως

Η προσφυγή παράλειψης παρέχει την δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της αδράνειας των κοινοτικών οργάνων. Αντικείμενο της προσφυγής είναι κάθε παράλειψη κοινοτικών οργάνων να προβούν σε ενέργεια, για την οποία έχει υποχρέωση. Σε τέτοια προσφυγή υπόκεινται όχι μόνο οι παραλείψεις έκδοσης πράξεων που παράγουν πλήρη έννομα αποτελέσματα, αλλά και οι παραλείψεις προπαρασκευαστικών και ενδιάμεσων ενεργειών στο πλαίσιο σύνθετων διαδικασιών, εφόσον η διενέργειά τους είναι απαραίτητη για την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας.

Αγωγή για αποζημίωση

Αίτημα της αγωγής αποζημίωσης αποτελεί η αποκατάσταση συγκεκριμένης ζημιάς. Το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο πρέπει να περιέχει κατά τρόπο σαφή και ακριβή όλα τα απαραίτητα στοιχεία για τον προσδιορισμό του αντικειμένου της διαφοράς και των λόγων που προβάλλονται για θεμελίωση των αιτημάτων.

Προσφυγή δυνάμει ρήτρας διαιτησίας

Το Πρωτοδικείο επιλαμβάνεται σε πρώτο βαθμό των προσφυγών που ασκούνται από νομικά ή φυσικά πρόσωπα και αφορούν διαφορές από έννομες σχέσεις που απορρέουν από σύμβαση ιδιωτικού ή δημόσιου δικαίου μεταξύ του ιδιώτη και της Κοινότητας, στην οποία περιλαμβάνεται ειδική ρήτρα ορισμού του κοινοτικού δικαστή ως αρμόδιου για την διαιτησία διαφορών που προκύπτουν από την σύμβαση. Δεν τίθεται περιορισμός ούτε ως προς το αντικείμενο και το είδος της σύμβασης, ούτε ως προς τα συμβαλλόμενα μέρη. Αναγκαίος όρος είναι να συμμετέχει και η Κοινότητα ως συμβαλλόμενο μέρος. Συχνά πρόκειται για διαφορές από συμβάσεις έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών που συνάπτει η Κοινότητα με ιδιώτες. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι επίσης, να υπάρχει έγκυρη ρήτρα διαιτησίας. Το ουσιαστικό δίκαιο που διέπει την διαφορά και εφαρμόζεται από το Πρωτοδικείο

κατά την εκδίκαση της είναι εκείνο που προσδιορίζεται από τη ρήτρα διαιτησίας. Είναι δυνατόν να εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο.[37]

3.6. Διαδικασία χειρισμού υποθέσεων από το Γενικό Δικαστήριο.

Τηρείται στο Μητρώο, υπό τον έλεγχο του Γραμματέα, ένα αρχείο στο οποίο όλα τα διαδικαστικά έγγραφα και τα δικαιολογητικά έγγραφα πρέπει να καταχωρούνται με την σειρά με την οποία υποβλήθηκαν.

Όταν ένα έγγραφο έχει καταχωρηθεί, ο Γραμματέας κάνει μία σημείωση για τον σκοπό αυτό στο πρωτότυπο και εάν ένας διάδικος το ζητήσει, του παραχωρείται αντίγραφο. Όλες οι εγγραφές στο Μητρώο και οι σημειώσεις είναι αυθεντικές.

Πρόσωπα που ενδιαφέρονται και έχουν έννομο συμφέρον, μπορούν να συμβουλεύονται την Γραμματεία και να λαμβάνουν αντίγραφα ή αποσπάσματα αφού καταβάλουν τα τέλη σε μία κλίμακα που καθορίζεται από το Γενικό Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως του Γραμματέα.

Τα δυαδικά μέρη σε μίαν υπόθεση μπορούν αφού καταβάλουν τα σχετικά τέλη να λάβουν επίσης αντίγραφα των υπομνημάτων και επικυρωμένα αντίγραφα των διατάξεων και αποφάσεων.

Ειδοποίηση πρέπει να δίνεται στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ από την ημερομηνία εγγραφής του εισαγωγικού δικογραφικού της δίκης, τα ονόματα και τις διευθύνσεις των διαδίκων, το αντικείμενο της διαφοράς, την μορφή αιτημάτων το αιτητή και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών και των ουσιωδών επιχειρημάτων.

Όπου το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν είναι διάδικο σε μία υπόθεση το Γενικό Δικαστήριο του διαβιβάζει αντίγραφα της αίτησης και της υπεράσπισης, χωρίς τα παραρτήματά της, για να μπορέσει να εκτιμήσει κατά πόσο γίνεται επίκληση του ανεφάρμοστου μίας πράξεως κάτω από συγκεκριμένο άρθρο. Αντίγραφα των εν λόγω εγγράφων διαβιβάζονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για να μπορέσει να αξιολογήσει κατά πόσο η μη εφαρμογή μία πράξης εκδόθηκε από κοινού από τον εν λόγω Οργανισμό.[38]

3.7. Διαδικασία χειρισμού υποθέσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Το συντομότερο δυνατόν, μετά την κατάθεση των εισαγωγικών εγγράφων, ο Πρόεδρος του ΕΔ, ορίζει ένα Δικαστή να ενεργεί ως Εισηγητής για την υπόθεση.

---

[37] Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Από: http://www.law.gov.cy/lawoffice.nsf/dmlnet_gr?OpenDocument.

[38] Rules of procedure of the General Court. From: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt7_2008-09-25_14-08-06_431.pdf, pp. 14-15.

Για τις περιπτώσεις του είδους που αναφέρονται στα άρθρα 107, 193 και 194, ο Εισηγητής – Δικαστής επιλέγεται μεταξύ των Δικαστών του Επιμελητηρίου (Chamber) που ορίζεται από το άρθρο 11(2), μετά από πρόταση του Προέδρου του Επιμελητηρίου αυτού. Εάν, σύμφωνα με το άρθρο 109 το Επιμελητήριο αποφασίσει ότι η αναφορά δεν πρόκειται να τύχει χειρισμού με την διαδικασία του κατεπείγοντος, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου μπορεί να αναθέσει εκ νέου την υπόθεση σε Εισηγητή – Δικαστή, ο οποίος είναι τοποθετημένος σε άλλο Επιμελητήριο.

Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα όταν ένας Εισηγητής – Δικαστής κωλύεται να ενεργήσει.

Ο Πρώτος Γενικός Εισαγγελέας κατανέμει τις υποθέσεις στους Γενικούς Εισαγγελείς.

Όταν το Δικαστήριο είναι της γνώμης ότι απαιτείται μελέτη και συμπλήρωση των ερευνών σε υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον του, θα πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Καταστατικού, να προτείνει τον διορισμό Βοηθών Εισηγητών – Δικαστών.

Οι Βοηθοί Εισηγητές – Δικαστές πρέπει ειδικότερα, να βοηθούν του Πρόεδρο του Δικαστηρίου στις ενδιάμεσες διαδικασίες και να βοηθούν επίσης του Εισηγητές – Δικαστές στο έργο τους.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, οι Βοηθοί Εισηγητές – Δικαστές, θα είναι υπεύθυνοι για τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, τον Πρόεδρο ενός Επιμελητηρίου, ή τον Εισηγητή – Δικαστή, ανάλογα με την περίπτωση.[39]

3.8. Οι σχέσεις μεταξύ Εθνικών Ανωτάτων Δικαστηρίων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Πολλές από τις αποφάσεις του ΕΔ μπορούν εύκολα να απορριφθούν από το εγχώριο σύστημα, αλλά μερικές από αυτές μπορούν να οδηγήσουν σε βαθιά αλλαγή στο εσωτερικό του δικαίου των Κρατών Μελών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε σχέση με τις υποθέσεις που βασίζονται στην αρχή της συνθήκης κατά των διακρίσεων, λόγω ιθαγένειας. Το ΕΔ έχει ερμηνεύσει την συνθήκη σ' αυτές τις περιπτώσεις σε μία κατεύθυνση η οποία ανοίγει τον δρόμο για ενσωμάτωση. Ένα παράδειγμα είναι η απόφαση του ΕΔ σε κάποια συγκεκριμένη υπόθεση, όπου το Δικαστήριο αναίρεσε την προηγούμενη νομολογία του υπό το πρίσμα των αλλαγών της Συνθήκης και στηρίχτηκε στην ισχύ της απαγορεύσεως των διακρίσεων, ότι δηλαδή ένας φοιτητής που είναι υπήκοος ενός Κράτους Μέλους, αλλά διαμένει νόμιμα σε άλλο Κράτος Μέλος, δικαιούται φοιτητική επιχορήγηση στην ίδια βάση με τους υπηκόους του εν λόγω Κράτους Μέλους. Υπήρξαν παρόμοιες υποθέσεις στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης και της φορολογίας. Κατά συνέπεια, τα Κράτη Μέλη θα έπρεπε να

[39] Consolidated version of the Rules of Procedure of the Court of Justice of 25th September 2012. From: http://curia.europa.eu/jcms/upload/pdf/2012-10/rp_en.pdf. pp. 14-16.

προχωρήσουν με σημαντικές αλλαγές στην νομοθεσία και την πρακτική τους. Το τι παρουσιάζεται να συμβαίνει, είναι ότι το ΕΔ ανοίγει τον δρόμο για την ενσωμάτωση με την παραγωγή αποφάσεων, με τις οποίες αναγκάζει ένα Κράτος Μέλος να δώσει τα ίδια οφέλη που παρέχει στους δικούς του υπηκόους και τους κατοίκους του, σε άτομα από άλλα Κράτη Μέλη. Όπως είπε και ένας συγγραφέας, το ΕΔ θεωρεί τον εαυτό του ως κινητήρια δύναμη της ενσωμάτωσης. Οι αποφάσεις αυτές μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο που οι πολλών ειδών παροχές κοινωνικής ασφάλισης διατίθενται και τον τρόπο φορολογικής νομοθεσίας που επιβάλλεται σε μία σειρά από τομείς. Μπορεί να είναι πολύ επαχθής για ένα Κράτος Μέλος να πρέπει να αλλάξει το σύστημά του και να επιβαρύνει με φόρτο εργασίας τα Δικαστήρια.

Στην περίπτωση του ΕΔ, ακόμα και εάν υπάρχει το δόγμα της υπεροχής, ορισμένα Συνταγματικά Δικαστήρια σε ορισμένα Κράτη Μέλη, έχουν αποφανθεί ότι η νομοθεσία της ΕΕ είναι στο δικό τους Σύνταγμα και ότι είναι μέρος της λειτουργίας τους για να εγγυηθεί τα Εθνικά Συνταγματικά τους δικαιώματα, όχι μόνο κατά των κρατικών φορέων, αλλά και κατά της ΕΕ.[40]

Στην νομοθεσία του ΕΔ, μόνο η δικαστική αρχή του Κράτους – Μέλους ερμηνεύει το νόμο του κράτους που σχετίζεται με το κοινοτικό δίκαιο. Μέσω της προδικαστικής παραπομπής, το ΕΔ ενθαρρύνει τα εθνικά Δικαστήρια σε διάλογο, και αυτό εξαρτάται από τις εθνικές δικαστικές αρχές να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν τις ερμηνείες του κοινοτικού δικαίου εντός των δικών τους κρατών. Τα εθνικά δικαστήρια έχουν καταλήξει στην δική τους ερμηνεία για την σχέση τους μεταξύ της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, αφού έχουν λάβει την γνώμη του ΕΔ και αυτό με την σειρά του ενισχύει τη σχέση μεταξύ των εθνικών και των κοινοτικών δικαστηρίων και καθιστά το κοινοτικό δίκαιο πιο αποδεκτό στην εγχώρια αγορά και προωθεί συνολικά την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση.[41]

Τα εθνικά όρια για την υπεροχή του ευρωπαϊκού δικαίου, παραδοσιακά έχουν εκφραστεί με δύο τρόπους. Πρώτον, ορισμένα Κράτης Μέλη και ιδίως τα Ανώτατα Δικαστήριά τους, έχουν δώσει μάχη για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο εσωτερικό της έννομης τάξης της Ένωσης. Προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία δεν θα μπορούσε να παραβιάσει τα εθνικά θεμελιώδη δικαιώματα. Η πιο διάσημη μάχη για την υπεροχή του Ευρωπαϊκού Δικαίου σε αυτό το πλαίσιο είναι η σύγκρουση του ΕΔ και του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαίου. Το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο επέμενε ότι έχει την δύναμη να παραμερίσει το Ευρωπαϊκό Δίκαιο. Η ίδια δύναμης έχει ισχυριστεί και σε ένα δεύτερο πλαίσιο: ελέγχου υπέρβασης εξουσίας. Αυτή η συνταγματική μάχη εδάφους έγινε εξέχουσα υπό το φως

[40]Oxford Journals Law Yearbook of European Law. Volume 29, Issue 1, pp. 3-20. Peaceful or Problematic? The Relationship between National Supreme Courts and Supranational Courts in Europe. From: http://yel.oxfordjournals.org/content/29/1/3.full.

[41] Ginsberg, H., R. (2007). *Demystifying the European Union: The Enduring Logic of Regional Integration.* U.S.A: Rowman & Littlefield Publishers Inc, pp. 112.

της επεκτατικής νομοθετικής άσκησης. Και πάλι, ενώ τα Κράτη Μέλη αποδέχονται γενικά την υπεροχή του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο πλαίσιο περιορισμένων τομέων, αμφισβητούν ότι η ΕΕ μπορεί να οριοθετήσει αποκλειστικά αυτά τα πεδία.[42]

Η δικαιοδοσία του ΕΔ δεν περιορίζεται σε πράξεις που παράγουν άμεσο αποτέλεσμα ούτε σ' εκείνους που έχουν δεσμευτική ισχύ. Πράγματι, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με το δίκαιο της ΕΕ το οποίο δεν είναι άμεσα αποτελεσματικό. Αυτό συμβαίνει επειδή προσδιορίζοντας την ακριβή έννοια του Εθνικού Δικαίου, το οποίο πρέπει να εφαρμόσουν και το οποίο εφαρμόζει τις οδηγίες ή αποφάσεις της ΕΕ που απευθύνονται σε ένα Κράτος Μέλος, μπορεί να δημιουργήσει δύσκολα ερμηνευτικά προβλήματα, ή μπορεί να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς το κύρος του. Περαιτέρω, το ΕΔ έχει δικαιοδοσία να ερμηνεύει μη δεσμευτικές πράξεις, όπως συστάσεις και γνώμες.

Οι αποφάσεις του ΕΔ που μεταφέρονται εντός της προδικαστικής διαδικασίας, μπορεί να είναι το αντικείμενο μίας παραπομπής, είτε από το δικαστήριο που ανάγονται ή από οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο. Το ΕΔ έχει συχνά αρνηθεί να θεωρήσει τις προδικαστικές του αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ ως αμετάκλητες. Συνεπώς, το ΕΔ μπορεί να τροποποιήσει την ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ, και κατά συνέπεια τα Εθνικά Δικαστήρια δικαιούνται να ασκήσουν το ίδιο ή ένα παρόμοιο θέμα (αν και βασίζεται σε διαφορετικά πραγματικά περιστατικά, ή υποστηρίζοντας από νέα νομικά επιχειρήματα), πριν το ΕΔ μέσω της μεταγενέστερης αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Για τον λόγο αυτό, μία νέα παραπομπή, δεν μπορεί εύκολα να απορριφθεί.[43]

Το ΕΔ αποτελεί με πολλούς τρόπους "sui generis": ένας διεθνής οργανισμός που δεν έχει ακριβή ομόλογό του στην Ευρώπη και όχι μόνο. Αλλά, ενδιαφέρουσες ομοιότητες, καθώς και διαφορές, μπορούν να παρουσιαστούν μεταξύ του ΕΔ και του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ.

Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ εξακολουθεί να διατηρεί το σύνταγμα της χώρας, λαμβάνοντας υπό ότι η ΕΕ δεν έχει τέτοιο σύνταγμα. Ωστόσο, ακόμη και εδώ η διαφορά μπορεί να μην είναι τόσο έντονη όπως φαίνεται. Το ΕΔ πρέπει να διατηρήσει τις Συνθήκες της ΕΕ. Για ορισμένους νομικούς μελετητές, οι σωρευτικές επιπτώσεις των δικαστικών αποφάσεων που έχουν ερμηνεύσει οι Συνθήκες, ισοδυναμούν σε μία «αθόρυβη επανάσταση», η οποία ουσιαστικά έχει μετατρέψει τις Συνθήκες σε ένα συνταγματικό βαθμό που συνιστά το βασικό βιβλίο των κανόνων της ΕΕ.[44]

---

[42] Schutze, R. (2012). *European Constitutional Law. U.S.A: Cambridge University Press,* pp. 358.

[43] Kaczorwska, A. (2013). *European Union Law.* (3rd, ed.). Oxon: Routledge. Pp. 342-343.

[44] Bomberg, E., Peterson, J., and Corbett, R. (2012). *The European Union: How does it Work?* Oxford: Oxford University Press. Pp. 66.

Η εικόνα του ΕΔ η οποία αναδύεται είναι πολύ λεπτή. Είναι σίγουρο ότι έχει διατυπώσει αρχές του δικαίου οι οποίες απαιτούν μια θεμελιώδη αναθεώρηση πολλών πτυχών του στις εθνικές έννομες τάξεις. Ωστόσο, έχει επίσης διατυπώσει ουσιαστικές προϋποθέσεις και διαδικαστικούς κανόνες που μαζί περνούν την πρωταρχική ευθύνη για την εν λόγω επανεξέταση στα Εθνικά Δικαστήρια, με μόνο περιορισμένο Δικαστήριο – επέβαλε περιορισμούς σχετικά με το πώς χρησιμοποιείται η προκύπτουσα διακριτική ευχέρεια.

Αυτή η προοπτική έχει τονιστεί επαρκώς για την σχέση μεταξύ του ΕΔ και των Εθνικών Δικαστηρίων, ίσως επειδή έχουν κυριαρχήσει στο ΕΔ δόγματα της υπεροχής και του άμεσου αποτελέσματος. Η πρόκληση για το ΕΔ ήταν να εισαγάγει αυτά τα δόγματα στις εθνικές έννομες τάξεις. Ως εκ τούτου, η έμφαση για την αποδοχή του δικαίου της ΕΕ, ιδιαίτερα από τα Εθνικά Ανώτατα Δικαστήρια, αλλά εν γένει από το εθνικό δικαστικό σύστημα.[45]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:– Προδικαστικές Αποφάσεις – Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

4.1. Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1964 στην υπόθεση Costa/Emel υπήρξε θεμελιώδους σημασίας στον καθορισμό του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου ως ανεξάρτητου νομικού συστήματος που υπερισχύει των εθνικών νομοθετικών διατάξεων. Παρομοίως, η απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963 στην υπόθεση Van Gend & Loos καθιέρωσε την αρχή ότι το κοινοτικό δίκαιο είναι άμεσα εφαρμόσιμο στα δικαστήρια των κρατών μελών. Στις σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συγκαταλέγεται η απόφαση της 14ης Μαΐου στην υπόθεση Nold, με την οποία το Δικαστήριο αποφαίνεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου των οποίων διασφαλίζει την τήρηση.

Επί ειδικών θεμάτων:

- Το δικαίωμα εγκατάστασης: απόφαση της 8ης Απριλίου 1976 στην υπόθεση Royer, με την οποία το Δικαστήριο αναγνωρίζει το δικαίωμα υπηκόου ενός Κράτους Μέλους να διαμένει σε άλλο Κράτος Μέλος ανεξάρτητα από το αν διαθέτει άδεια παραμονής χορηγηθείσα από τη χώρα υποδοχής.
- Η ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων: απόφαση της 20ης Φεβρουαρίου 1979 στην υπόθεση Cassis de Dijon, όπου το Δικαστήριο αποφαίνεται ότι κάθε προϊόν που παράγεται και

[45] Schmidt, K., S. (2014). *The Power of the European Court of Justice.* Oxon: Routledge. Pp. 77-78.

διατίθεται νόμιμα σε ένα Κράτος Μέλος πρέπει καταρχήν να μπορεί να διατεθεί στην αγορά άλλου Κράτους Μέλους.

- Οι εξωτερικές αρμοδιότητες της Κοινότητας: απόφαση "AETR" της 31ης Μαρτίου 1971 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Συμβουλίου, με την οποία αναγνωρίζεται το δικαίωμα της Κοινότητας να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες σε τομείς αποτελούντες αντικείμενο κοινοτικού δικαίου.

- Πρόσφατες αποφάσεις που καθιερώνουν την υποχρέωση καταβολής αποζημιώσεων εκ μέρους των Κρατών Μελών που δεν έχουν μεταφέρει οδηγίες στην εθνική τους νομοθεσία ή δεν το έπραξαν εγκαίρως.

- Διάφορες αποφάσεις σε σχέση με την κοινωνική ασφάλιση και τον ανταγωνισμό.

- Νομολογία για παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου από τα Κράτη Μέλη, που είναι ζωτικής σημασίας για την ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς.[46]

Το ερώτημα που γεννάται είναι αν οι αποφάσεις που εκδίδει το ΕΔ είναι δεσμευτικές για τον εθνικό δικαστή. Με άλλα λόγια, τίθεται ο προβληματισμός αν ο εθνικός δικαστής και ιδίως του Ανωτάτου Δικαστηρίου, δεσμεύεται από τη δικαστική κρίση και τις αποφάσεις του ΕΔ επί των θεμάτων επί των οποίων ο ίδιος καλείται να κρίνει.

Το ανωτέρω ερώτημα, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, γεννά και ένα επιπλέον ερώτημα: Ποια είναι η ευθύνη του Δημοσίου από αποφάσεις Δικαστικών Αρχών που δεν συνάδουν με τη νομολογία του ΕΔ.

Το ΕΔ από νωρίς, ήδη από το 1960, με την απόφαση Humblet κατά Βελγίου (ΔΕΚ C-6/60) και Salgoil κατά Ιταλίας, (ΔΕΚ C-13/68), αφενός, εντόπισε το νομοθετικό κενό στο κοινοτικό εν γένει δίκαιο, σε σχέση με την προστασία των ιδιωτών από παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου εκ μέρους των Κρατών Μελών, και αφετέρου, αναγνώρισε την υποχρέωση του Κράτους Μέλους να αποκαθιστά τη ζημιά που προξενείται στον ιδιώτη από την παράβαση του κοινοτικού δικαίου από τα όργανα του Κράτους Μέλους.

Πλην όμως, με την πρώιμη αυτή νομολογία του, έκρινε ότι η νομιμοποίηση και οι ουσιαστικές και δικονομικές προϋποθέσεις αυτής της προστασίας του ιδιώτη αναπόκειντο στα Κράτη Μέλη, τα οποία είχαν την αρμοδιότητα να καθορίσουν τις σχετικές ρυθμίσεις. Το γεγονός κατέστησε ουσιαστικά ανενεργό το δικαίωμα των

[46] Οι αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από: http:/www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.3.10.html.

ζημιωθέντων, καθώς τα Κράτη Μέλη αδρανούσαν να προβλέψουν το σχετικό εθνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Η μεταστροφή της νομολογίας του ΕΔ επήλθε με την απόφαση Francovich/Boniface{4} κατά Ιταλίας (ΔΕΚ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6/90 και C-9/90) με την οποία κρίθηκε ότι ναι μεν οι δικονομικές προϋποθέσεις (αρμόδιο Δικαστήριο, ένδικο βοήθημα κλπ.), προστασίας του ιδιώτη σε περίπτωση παραβίασης του κοινοτικού δικαίου, ρυθμίζονται στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης, ωστόσο, το ουσιαστικό μέρος της ευθύνης του Κράτους Μέλους κρίνεται με βάση το κοινοτικό δίκαιο.[47]

Μία υπόθεση που προωθείται σήμερα στο ΕΔ μπορεί να διαρκέσει ως και δύο χρόνια για να περάσει από την διαδικασία της απόδοσης από την φάση του ΕΔ. Λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο που απαιτείται από το Εθνικό Δικαστήριο να παραπέμψει πρώτα την υπόθεση στο ΕΔ και στην συνέχεια να ερμηνεύσει την απόφαση του δικαστηρίου, η όλη διαδικασία μπορεί να πάρει εύκολα τρία με τέσσερα χρόνια. Αυτό προϋποθέτει ωστόσο ότι η υπόθεση θα σταλεί στο ΕΔ στην πρώτη θέση. Οι εθνικοί δικαστές είναι συχνά απρόθυμοι να παραπέμψουν το ζήτημα κοινοτικού δικαίου στο ΕΔ, ή να παραχωρούν την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου του εθνικού δικαίου. Η μεταβολή κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε όλες τις χώρες περαιτέρω εντείνει τις προκαταλήψεις των πόρων και τα προβλήματα του χρόνου που βασίζονται στην απόφαση το δικαστηρίου.[48]

4.2. Το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι κοινές πολιτικές, που είναι η πεμπτουσία της πολυεθνικής ολοκλήρωσης, βασίζονται σε κοινή νομοθεσία. Εγγενής στην έννοια της κοινής πολιτικής είναι η δεσμευτική της επί των Κρατών Μελών. Αυτά τα τελευταία δίνουν στα κοινά θεσμικά όργανα τα νομικά μέσα να εφαρμόσουν κοινές πολιτικές και να επιβάλλουν τις αποφάσεις τους σε όλα τα συμμετέχοντα Κράτη Μέλη και στους πολίτες τους. Επομένως, οι κοινές πολιτικές διαμορφώνονται με νομικέ πράξεις που θεσπίζουν τα κοινά όργανα, εφαρμόζουν τα Κράτη Μέλη ή/και τα κοινά όργανα και επιβάλλουν τα θεσμικά όργανα. Οι εθνικές νομοθεσίες των Κρατών Μελών εναρμονίζονται σε πάρα πολλά πεδία στα πλαίσια των κοινών πολιτικών. Μία ειδική νομοθεσία, βασιζόμενη στις Συνθήκες και αποκαλούμενη προηγουμένως «κοινοτικό κεκτημένο» και τώρα

[47] Κλαππάς, Η. (2014). Η δεσμευτικότητα των αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Εθνικό Δικαστή. Από: http://www.esd.gr/%CE%B1%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/2954-h-desmeytikotita-ton-apofaseonn-tou-dikasthriou-ths -eyropaikhs-envshw-dee-gia-ton-ethniko-dikasth.

[48] Alter, K. (2010). *The European Court's Political Power: Selected Essays.* Oxford: Oxford University Press. Pp. 151.

πλέον «κεκτημένο της ΕΕ», θεσπίζεται για να υλοποιήσει τις κοινές πολιτικές, μία νομοθεσία, η οποία υπερισχύει του εθνικού, ακόμη και του συνταγματικού δικαίου των Κρατών Μελών, είτε ο εθνικός νόμος προηγείται είτε έπεται της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Πράγματι, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔ, τα Κράτη Μέλη έχουν μεταβιβάσει οριστικά και αμετάκλητα κυριαρχικά δικαιώματα στην Ένωση, την οποίαν έχουν δημιουργήσει και δεν μπορούν να υπαναχωρήσουν εκ των υστέρων ως προς αυτή τη μεταβίβαση με μονομερή μέτρα, εκτός αν αποφασίσουν να αποσχισθούν από την Ένωση.[49]

4.3. Η προδικαστική παραπομπή.

Η προδικαστική παραπομπή είναι διαδικασία η οποία ασκείται ενώπιον του Δικαστηρίου της ΕΕ. Η εν λόγω διαδικασία επιτρέπει σε ένα εθνικό δικαστήριο να απευθύνει ερώτηση στο Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία ή την ισχύ του ευρωπαϊκού δικαίου.

Η προδικαστική παραπομπή συγκαταλέγεται μεταξύ των διαδικασιών που μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του Δικαστηρίου της ΕΕ. Η διαδικασία αυτή αφορά τους εθνικούς δικαστές των Κρατών Μελών. Οι εν λόγω δικαστές μπορούν να προσφύγουν στο Δικαστήριο προκειμένου να απευθύνουν ερώτηση για την ερμηνεία ή την ισχύ του ευρωπαϊκού δικαίου σε εκκρεμή υπόθεση.

Συνεπώς, αντίθετα με τις άλλες δικαστικές διαδικασίες, η προδικαστική παραπομπή δεν είναι προσφυγή κατά ευρωπαϊκής ή εθνικής πράξης, αλλά μία ερώτηση που τίθεται για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου.

Η προδικαστική παραπομπή ευνοεί επομένως την ενεργητική συνεργασία μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου και την ομοιόμορφη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου σε όλη την ΕΕ.

Κάθε εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει κληθεί να εκδικάσει μία διαφορά στο πλαίσιο της οποίας η εφαρμογή ενός κανόνα του ευρωπαϊκού δικαίου εγείρει ερωτήματα (κύρια διαφορά), μπορεί να αποφασίσει να απευθυνθεί στο Δικαστήριο για την επίλυση αυτών των ερωτημάτων. Υπάρχουν δύο είδη προδικαστικής παραπομπής: παραπομπή για την ερμηνεία ευρωπαϊκού κανόνα: ο εθνικός δικαστής ζητάει από το Δικαστήριο να διευκρινίσει ένα σημείο ερμηνείας του ευρωπαϊκού δικαίου, ώστε να μπορέσει να το εφαρμόσει σωστά και η παραπομπή σχετικά με το κύρος του ευρωπαϊκού κανόνα: ο εθνικός δικαστής ζητάει από το Δικαστήριο να ελέγξει το κύρος μίας πράξης ευρωπαϊκού δικαίου.[50]

---

[49] Το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/3/3/index.tkl?lang=gr&s=1&e=10.

[50] Η προδικαστικής παραπομπή. Από: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/l14552_el.htm .

4.4. Οι Προδικαστικές Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως συνιστά σημαντικό μηχανισμό του δικαίου της ΕΕ και αντικείμενο της είναι να παρέχει στα δικαστήρια των Κρατών Μελών το μέσο για τη διασφάλιση ενιαίας ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου αυτού στην ΕΕ.

Σύμφωνα με την Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ, το Δικαστήριο της ΕΕ είναι αρμόδιο να αποφαίνεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης και επί του κύρους των πράξεων των θεσμικών ή λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης.

Το Γενικό Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα να αποφαίνεται επί προδικαστικών ερωτημάτων σε ορισμένους τομείς που καθορίζονται από τον Οργανισμό του Δικαστηρίου.

Το ΕΔ αφορά την διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως ως πτυχή του θεμελιώδους δικαιώματος για αποτελεσματική δικαστική προστασία. Αυτό θεωρείται επίσης ως μία ουσιαστική μορφή εταιρικής σχέσης, της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των δικαστών του ΕΔ και των εθνικών δικαστών. Η διαδικασία τοποθετεί την πρωτοβουλία στο εθνικό δικαστήριο και εξαρτάται εξ' ολοκλήρου από την εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου κατά πόσο τέτοια αναφορά είναι κατάλληλη και αναγκαία: η εκτίμηση αυτή δεν εξαρτάται από τα μέρη να συμφωνήσουν σ' αυτό ή ακόμη σε αυτούς που εγείρουν την πιθανότητα στην πρώτη τοποθέτηση. Το ΕΔ δεν είναι διερευνητικό σώμα. Ένα εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να παραπέμψει το ζήτημα στο ΕΔ σχετικά με την ορθή ερμηνεία των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης. Η λειτουργία του ΕΔ είναι μόνο να δίνει στα εθνικά δικαστήρια βοήθεια στην επίλυση ερμηνευτικών ζητημάτων με το δίκαιο της ΕΕ.[51]

Το ΕΔ και τα εθνικά δικαστήρια θεωρούνται ισοδύναμα δικαιοδοτικά όργανα. Κατά συνέπεια, οι προδικαστικές αποφάσεις δεν χαρακτηρίζονται από ιεραρχία, αλλά από την συνεργασία που απαιτείται μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του ΕΔ – το καθένα ανάμεσα στην δική του δικαιοδοσία – να συμβάλουν άμεσα στην επίτευξη μίας απόφασης που εγγυάται την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε όλα τα Κράτη Μέλη. Το ΕΔ αποφαίνεται μόνον επί της ερμηνείας ή του κύρους των σχετικών διατάξεων του δικαίου της ΕΕ. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει την νομιμότητα του κανόνα δικαίου ή της νομικής πράξης για την εγχώρια νομοθεσία, υπό το φως της απάντησης του ΕΔ στο προδικαστικό ερώτημα. Η πιο σημαντική λειτουργία της προδικαστικής απόφασης είναι να εξασφαλίσει την ενιαία ερμηνεία του δικαίου της ΕΕ. Δεύτερον, ότι η διαδικασία διευκολύνει την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ, προσφέροντας στα εθνικά δικαστήρια ένα χέρι βοηθείας στην επίλυση των προβλημάτων που πολλές φορές συνοδεύουν την εφαρμογή του δικαίου

[51] Storey, H. (2010). *Preliminary references to the Court of Justice of the European Union, (CJEU).* From: https://www.iarlj.org/general/Images/studies/lisbon_sep_2010/storey.pdf. pp. 4.

της ΕΕ. Τρίτον, η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο για την προστασία των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της ΕΕ.[52]

Όταν ένα εθνικό δικαστήριο αποφασίζει για μια υπόθεση, μπορεί να υποβάλει ερωτήσεις σχετικά με την ερμηνεία και το κύρος του κοινοτικού δικαίου στο ΕΔ για ένα δεσμευτικό προορισμό. Εάν ένα ζήτημα του κοινοτικού δικαίου χρειάζεται να απαντηθεί προκειμένου να καθοριστεί μία υπόθεση ενώπιον δικαστηρίου τελευταίου βαθμού, το δικαστήριο αυτό είναι υποχρεωμένο να υποβάλει αίτημα για έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Η καθιέρωση της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής απόφασης παρέχει μία εκτεταμένη εγγύηση ότι το κοινοτικό δίκαιο θα παραμείνει ομοιόμορφο σε όλα τα Κράτη Μέλη.[53]

Ο ρόλος του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας είναι να παρέχει στοιχεία ως προς της ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή να αποφαίνεται επί του κύρους του και όχι να εφαρμόζει το δίκαιο αυτό στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης. Η εφαρμογή απόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το δε Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο ούτε να αποφαίνεται επί των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε να λαμβάνει θέση επί των διαφορετικών απόψεων που προβάλλονται αναφορικά με την ερμηνείας ή την εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου.

Κάθε δικαστήριο Κράτους Μέλους, εφόσον καλείται να αποφανθεί στο πλαίσιο διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, μπορεί καταρχήν να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο. Ο όρος «δικαστήριο» ερμηνεύεται από το Δικαστήριο ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης, λαμβανομένου συναφώς υπόψη ενός συνόλου παραγόντων, όπως είναι η νομική ρύθμιση που διέπει τη λειτουργία του οργάνου το οποίο υποβάλλει το ερώτημα, ο μόνιμος χαρακτήρας αυτού, ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της προσφυγής σε αυτό, η τήρηση της αρχής της αντιμωλίας κατά την ενώπιό του διαδικασία ή η εφαρμογή, από το όργανο αυτό, κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του.

Απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο να αποφασίσει την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, ανεξάρτητα από το αν οι διάδικοι της κύριας δίκης έχουν εκφράσει ή όχι σχετική επιθυμία.

Το εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα μόλις διαπιστώσει ότι, για την έκδοση της αποφάσεως του, είναι αναγκαίο να κριθεί ζήτημα ερμηνείας ή κύρους του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, το εθνικό

[52] Guide to preliminary ruling proceedings before the Court of Justice of the European Union. From: http://www.juradmin.eu/en/jurisprudence/guide/index2.htm.

[53] Lenz, O., C. (1994). *The Role and Mechanism of the Preliminary Ruling Procedure.* From: http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=14098context=ilj.

δικαστήριο μπορεί καλύτερα να εκτιμήσει σε ποιο στάδιο της διαδικασίας πρέπει να υποβληθεί το ερώτημα αυτό.

Το ΕΔ είναι αρμόδιο να αποφαίνεται σε προδικαστικές αποφάσεις που αφορούν: την ερμηνεία της Συνθήκης της Νίκαιας, το κύρος και την ερμηνεία των πράξεων των Οργάνων της Ένωσης και την ερμηνεία των καταστατικών των οργανισμών που ιδρύθηκαν με μία πράξη του Συμβουλίου, όπου τα εν λόγω καταστατικά το προβλέπουν.

Όταν ένα τέτοιο ζήτημα εγερθεί ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου των Κρατών Μελών, το δικαστήριο μπορεί, αν κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για να καταστεί δυνατή για να εκδώσει απόφαση, να ζητήσει από το ΕΔ για να αποφανθεί επί του θέματος. Όταν ένα τέτοιο ζήτημα εκκρεμεί σε υπόθεση ενώπιον δικαστηρίου του Κράτους Μέλους, του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου, το εν λόγω δικαστήριο θέτει το ζήτημα ενώπιον του ΕΔ.

Επειδή η δικαστική κατασκευή του νόμου δεν είναι το μοναδικό έργο του ΕΔ, αλλά είναι μία άσκηση λόγου, η Συνθήκη επέτρεψε για μεγάλο αριθμό των συμμετεχόντων στην προδικαστική απόφαση. Έτσι τα μέρη από την εσωτερική διαδικασία, όλα τα Κράτη Μέλη, καθώς και η Επιτροπή καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους στο ΕΔ ως προς την ορθή ερμηνεία του εν λόγω κανόνα της ΕΕ στην ερώτηση. Επιπλέον, αν η πράξη προέρχεται από το Συμβούλιο, ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ίσως μπορούν επίσης να παρέμβουν στην υπόθεση. Η δυνατότητα στην κατασκευή της έννοιας του δικαίου της ΕΕ νομιμοποιεί το καθεστώς της «τελευταίας λέξης» των προδικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν από το ΕΔ.

Πολύ συχνά ο λόγος για τον οποίο τα δικαστήρια των Κρατών Μελών ζητούν την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως από το ΕΔ, είναι για να τους δοθεί η δυνατότητα να αποφασίσουν σχετικά με την μη εφαρμογή του κανόνα του εθνικού δικαίου. Έτσι η έκδοση προδικαστικής απόφασης παίζει σημαντικό ρόλο στην διευκόλυνση της δικαστικής επανεξέτασης της εθνικής νομοθεσίας για τη συμμόρφωση της με το δίκαιο της ΕΕ.[54]

Ευκταίο, ωστόσο, είναι η απόφαση περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος να λαμβάνεται σε στάδιο της δίκης κατά το οποίο το αιτούν δικαστήριο είναι σε θέση να προσδιορίσει το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της υποθέσεως, προκειμένου το Δικαστήριο να διαθέτει όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για να εκτιμήσει αν το δίκαιο της Ένωσης τυγχάνει ενδεχομένως εφαρμογής στην διαφορά της κύριας δίκης. Ενδέχεται, επίσης, να είναι προ το συμφέρον της ορθής απονομής της δικαιοσύνης η

[54] Capeta, T. (2009). *Judicial Process in the European Union – Unit V – Preliminary Ruling on Interpretation.* From: www.pravo.unizg.hr/ .../5...Intro and Qeustions.doc.

υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος να γίνεται μετά από κατ' αντιμωλία συζήτηση.[55]

4.5. Υποβολή αιτήσεων για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως – Μορφή της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

Το εθνικό δικαστήριο πρέπει να διατυπώσει και να υποβάλει την αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως κατά τέτοιον τρόπο ώστε το ΕΔ να είναι σε θέση να κατανοήσει το πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν και τα ειδικά ζητήματα ερμηνείας προς επίλυση από το Δικαστήριο.

Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να συντάσσεται κατά τρόπο απλό, σαφή και ακριβή, χωρίς περιττά στοιχεία και να μην υπερβαίνει τις δέκα σελίδες, αρκεί συνήθως για να εκτεθεί επαρκώς το γενικό πλαίσιο της υποθέσεως.

Σύμφωνα με την καθοδήγηση του ΕΔ, προσδιορίζονται οι κύριες προϋποθέσεις για μία ορθή αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως ακολούθως:

- Συνοπτική αναφορά του αντικειμένου της διαφοράς, καθώς και των σχετικών διαπιστωθέντων πραγματικών περιστατικών, ή τα πραγματική στοιχεία στα οποία στηρίζεται το προδικαστικό ερώτημα.
- Να επαναλαμβάνει το περιεχόμενο των τυχόν σχετικών εθνικών διατάξεων και τη σχετική εθνική νομολογία, αναφέροντας συγκεκριμένες παραπομπές.
- Να προσδιορίζει με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που ασκούν εν προκειμένω επιρροή.
- Νε εξηγεί τους λόγους που οδήγησαν το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία, καθώς και τη σχέση μεταξύ της εθνικής νομοθεσίας και του δικαίου της ΕΕ.
- Να περιλαμβάνει, ενδεχομένως, περίληψη των επιχειρημάτων των διαδίκων της δίκης.
- Εάν κρίνεται αναγκαίο, τα στοιχεία που αφορούν τους διαδίκους της δίκης μπορούν να είναι ανώνυμα.
- Τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να αναφέρονται σε χωριστό και σαφές Τμήμα. Πρέπει να είναι εύληπτα, χωρίς να παραπέμπουν στους λόγους της αιτήσεως.

[55] Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C338/01. Από: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.338.01.0001.01.ELL.

- Το εθνικό δικαστήριο μπορεί να αναφέρει τη δική του άποψη ως προς τις απαντήσεις στα ερωτήματα που υποβάλλει.

Μόλις συνταχθεί η αίτηση, υποβάλλεται στη Γραμματεία του ΕΔ. Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να υποβληθεί μέσω ταχυδρομείου, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικά. Η Γραμματεία είναι αρμόδια για το σύνολο της αλληλογραφίας και τη διαχείριση των δικογραφιών του Δικαστηρίου.[56]

4.6. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας και της επείγουσας διαδικασίας για έκδοση προδικαστικής απόφασης.

Μία τέτοια απόφαση λαμβάνεται μόνον κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου. Εντούτοις, όλως εξαιρετικώς, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει αυτεπαγγέλτως να ακολουθήσει την ταχεία ή επείγουσα διαδικασία για να εκδώσει απόφαση επί προδικαστικού ερωτήματος όταν κρίνεται ότι αυτό επιβάλλουν η φύση ή οι ειδικές συνθήκες της υποθέσεως.

Κατά το άρθρο 105 του Κανονισμού Διαδικασίας, αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να υπαχθεί σε ταχεία διαδικασία, παρεκκλίνουσα από τις διατάξεις αυτού, όταν η φύση της υποθέσεως απαιτεί την εξέτασή της το συντομότερο δυνατόν. Επειδή η διαδικασία αυτή συνεπάγεται σημαντικούς περιορισμούς για όλους τους μετέχοντες σε αυτή και ιδίως, για το σύνολο των Κρατών Μελών που καλούνται να καταθέσουν παρατηρήσεις, γραπτές ή προφορικές, εντός πολύ βραχύτερων προθεσμιών σε σχέση με τις συνήθεις, η εφαρμογή της μπορεί να ζητείται μόνον όταν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις που δικαιολογούν την ανάγκη να αποφανθεί το Δικαστήριο ταχέως επί των υποβαλλόμενων ερωτημάτων. Ο μεγαλύτερος αριθμός προσώπων ή νομικών καταστάσεων που αφορά ενδεχομένως η απόφαση την οποία θα εκδώσει το αιτούν δικαστήριο μετά την απάντηση του Δικαστηρίου επί προδικαστικών ερωτημάτων δεν αποτελεί, καθαυτός, εξαιρετική περίσταση ικανή να δικαιολογήσει την ταχεία διαδικασία.

Η ως άνω διαπίστωση επιβάλλεται, κατά μείζονα λόγο, όσον αφορά την επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 107 του Κανονισμού της Διαδικασίας. Η διαδικασία αυτή, η οποία εφαρμόζεται μόνο στους τομείς σχετικά με τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, επιβάλλει ακόμη μεγαλύτερους περιορισμούς στους ενδιαφερόμενους, καθόσον περιορίζει ιδίως τον αριθμό των διαδίκων που έχουν τη δυνατότητα να καταθέσουν γραπτές παρατηρήσεις και σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, παρέχει τη δυνατότητα να παραλειφθεί εντελώς το στάδιο της έγγραφης διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Επομένως, η

[56] Διαδικασία και διαδικαστικές ενέργειες: Υποβολή αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως – Μορφή της αιτήσεως. Από: https://www.era-comm.eu/EU_Civil_Justice_Training_Modules/kiosk/courses/Family_Law_Module_2_EL/Thematic%20Unit%202kiosk/documents/%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%20%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%80%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82_2.pdf. Σελ. 8-9.

εφαρμογή της διαδικασίας αυτής μπορεί να ζητείται μόνο σε περιπτώσεις όπου είναι απολύτως αναγκαίο να αποφανθεί ταχέως το Δικαστήριο επί των ερωτημάτων που του υποβάλλει το αιτούν δικαστήριο.

Χωρίς να είναι δυνατόν εν προκειμένω να απαριθμηθούν εξαντλητικά οι περιστάσεις αυτές, ιδίως λόγω της ποικιλίας και της διαρκούς εξελίξεως των κανόνων της Ένωσης που διέπουν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ένα εθνικό δικαστήριο μπορεί να υποβάλει, για παράδειγμα, αίτημα να ακολουθηθεί η επείγουσα προδικαστική διαδικασία στην περίπτωση την οποία αφορά το άρθρο 267, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ, όπου ο ενδιαφερόμενος είναι κρατούμενος ή στερείται της ελευθερίας του, όταν η απάντηση στο ανακύπτον ζήτημα είναι αποφασιστικής σημασίας για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεως του ατόμου αυτού ή, ακόμα, στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια τέκνων, όταν η αρμοδιότητα του επιληφθέντος βάσει του δικαίου της Ένωσης δικαστηρίου εξαρτάται από την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.[57]

5. Συμπεράσματα.

Το νομικό σύστημα της ΕΕ τοποθετείται σε μία περιοχή λήψης αποφάσεων, έξω από την σφαίρα του ελέγχου των εθνικών συνταγματικών δικαστηρίων και μέσα από την σφαίρα του ελέγχου του ΕΔ. Τα εθνικά συνταγματικά δικαστήρια δεν ήταν σε θέση να εκπληρώσουν αυτό που θεωρούσαν καθήκον τους και την απαίτηση του κράτους δικαίου, αλλά είδαν ότι το ΕΔ ήταν σε θέση να το πράξει. Ο περίφημος δικαστικός διάλογος είχε ως αποτέλεσμα την αλλαγή του ρόλου του ΕΔ, το οποίο έπρεπε να πάρει από μόνο του τον ρόλο του εγγυητή των δικαιωμάτων. Προκειμένου να καταστεί το νομικό σύστημα της ΕΕ αποδεκτό από τα εθνικά συνταγματική δικαστήρια, αυτά τα νομικά συστήματα έπρεπε να έχουν ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό συνταγματικό δικαστήριο.[58]

Το ΕΔ ανέλαβε νωρίς την ευθύνη για να είναι ένας από τους βασικούς αρχιτέκτονες της συνταγματικής τάξης της ΕΕ. Για την εκπλήρωση αυτής της ζωτικής σημασίας και βασικής αποστολής, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με εκτενή νομοθεσία και την χάραξη πολιτικών.[59]

Σύμφωνα με τον Stone Sweet, η δικαστική εξουσία είναι μία ωμή πραγματικότητα της πολιτικής ζωής στην ΕΕ, γράφοντας πενήντα χρόνια μετά την ίδρυση της ΕΕ και το ΕΔ τέθηκε σε λειτουργία. Το σχόλιο αποτυπώνει με ακρίβεια

---

[57] Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C338, 06-011/2012. Από: Http://publications.europa.eu/resource/cellar/0a588a66-2739-11e2-9209-01aa75ed71a1.002.01/DOC_1. Σελ. 7.

[58] Parga, H., A. (2009). *Judicial Control in the European Union: Reforming Jurisdiction in the Intergovernmental Pillars.* Oxford: Oxford University Press. Pp. 8.

[59] Rasmussen, H. (1986). *On the Law and Policy in the European Court of Justice: A Comparative Study in Judicial Policymaking.* Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers. Pp.3.

τον αξιοσημείωτο ρόλο που διαδραματίζει το ΕΔ στο νομικό σύστημα της ΕΕ. Το ΕΔ έχει κατατάξει μερικά από τα βασικά χαρακτηριστική της συνταγματικής δομής της ΕΕ, χωρίς μία ρητή βάση του κειμένου, συμπεριλαμβανομένων: της άμεση επίδρασης της νομοθεσίας της ΕΕ στα Κράτη Μέλη, την υπεροχή του δικαίου της ΕΕ, την νομολογία για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το σύστημα της ευθύνης του Κράτους Μέλους και οι δυνάμεις της Γενικής Συνθήκης της Ένωσης στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων.[60]

Σύμφωνα με το ΕΔ, το κοινοτικό δίκαιο αποτελεί μία ανεξάρτητη έννομη τάξη, η οποία έχει προτεραιότητα έναντι των εθνικών δικαστηρίων των Κρατών Μελών, χωρίς εξαίρεση. Αυτή η υπεροχή είναι ένα γενικό αποδεκτό και απαραίτητο στοιχείο της κοινοτικής έννομης τάξης, όπως δεδομένου, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παίρνει την ενιαία εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Επιπλέον, η υπεροχή είναι επίσης αποτελεσματική σε σχέση με το εθνικό συνταγματικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των βασικών εθνικών δικαιωμάτων. Σ' αυτή την βάση, όλα τα κρατικά δικαστήρια και οι διοικητικές αρχές υποχρεούνται να λογοδοτήσουν για την άμεση αποτελεσματικότητα και να εφαρμόσουν το κοινοτικό δίκαιο από την δική τους δικαιοδοσία, καθώς και να αφήσουν ανεφάρμοστο το αντίθετο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, τα Κράτη Μέλη έχουν την υποχρέωση να προσαρμόσουν την εθνική τους νομοθεσία σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κοινοτικού δικαίου.[61]

Ανάμεσα στο κοινοτικό δίκαιο, το ΕΔ αναλαμβάνει αρκετές λειτουργίες, αν μη τι άλλο, αυτό του συνταγματικού δικαστηρίου καθώς και αυτό του διοικητικού δικαστηρίου. Σε αυτές τις δύο ικανότητες, είτε κατά την επιδίωξη της εφαρμογής της ακεραιτότητας της θεσμικής / συνταγματικής τάξης μέσα από τις Συνθήκες, ή της προστασίας των ατόμων από την κακοδιοίκηση, το Δικαστήριο θα πρέπει να είναι πλήρως ανεξάρτητο από πολιτικούς θεσμούς που υποτίθεται ότι θα κρατήσει υπό έλεγχο. Ως εκ τούτου, οποιαδήποτε «ανταπόκριση» στα πολιτικά όργανα θα έθετε σε κίνδυνο το ρόλο του Δικαστηρίου ως «θεματοφύλακα» των άλλων θεσμικών οργάνων.[62]

Το ΕΔ δεν είναι προφανώς ένα μοναχικός λύκος. Πρώτον, τα Κράτη Μέλη, φυσικά και μελετούν και επεξεργάζονται τις Συνθήκες και κατανέμουν αρμοδιότητες. Αυτό δεν ήταν μία φορά και για πάντα απόφαση που λήφθηκε πριν από πολύ καιρό – η υπεροχή του δικαίου μπορεί να αναθεωρηθεί, όπως προμήνυαν, η Συνθήκη της Λισαβόνας και η κρίση του ενιαίου νομίσματος. Δεύτερον, άλλα όργανα

[60] Conway, G., (2012). *The Limits of Legal Reasoning and the European Court of Justice.* USA: Cambridge University Press. Pp.1.

[61] Knodel, J. (2009). *Relationship between the European Court of Justice (ECJ) and the National Constitutional Courts of the Member States with respect to control of legislative competences of the European Union: On the example of the German BVerfG.* Germany: BoD – Books on Demant. Pp.10.

[62] Witte, B., Muir, E., and Dawson, M. (2013). *Judicial Activism at the European Court of Justice.* UK: Edward Elgar Publishing Limited. Pp.108.

της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας. Το παράγωγο δίκαιο διαμορφώνει αποφασιστικά το πρόσωπο της Ένωσης. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο κατά καιρούς ζητούν τις ενισχύσεις του Δικαστηρίου για να μπορέσουν να «κατευθύνουν το πλοίο». Τρίτον, τα εθνικά δικαστήρια και οι κυβερνήσεις ρίχνουν προειδοποιητικές βολές, ή συναινούν, επηρεάζοντας έτσι την πορεία του ΕΔ. Με λίγα λόγια, η άποψη ότι το Δικαστήριο, απλά κάνει την προσφορά ενός φορέα ως ένας συνειδητός παράγοντας, ή ασυνείδητου αυτοματισμού, δεν είναι εύλογο.[63]

Οι δικαστικές αποφάσεις υπόκεινται συχνά σε εξονυχιστικό έλεγχο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και από ακαδημαϊκούς συγγραφείς. Ιδίως το ΕΔ, κατηγορείται τακτικά ότι είναι σε μεγάλο βαθμό ένα «ακτιβιστικό» δικαστήριο, δηλαδή ένα δικαστήριο που ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ, που υπό το πρίσμα του στόχου οι δικαστές προσπαθούν να επιδιώκουν. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι το ΕΔ χρησιμοποιεί την θεολογική μέθοδο της ερμηνείας για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του κοινοτικού δικαίου στην βάση των γραπτών νομικών κειμένων. Αρκετές μελέτες έχουν δημοσιευθεί σχετικά με τον υποτιθέμενο «ακτιβιστικό» ρόλο του ΕΔ και όπως πολλές (ή οι περισσότερες) έχουν γραφεί για την υπεράσπιση του Δικαστηρίου. Ο κοινός παρονομαστής όλων αυτών των μελετών είναι ότι είναι επιλεκτικές.[64]

Σε οποιαδήποτε υπόθεση, ακόμα και εάν η προσέγγιση του Δικαστηρίου στην εθνική αρμοδιότητα σε υποθέσεις που αφορούν προκλήσεις για το κύρος των κοινοτικών μέτρων, που υπερβαίνει τις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που εφαρμόζεται σε διαφορές που αφορούν το Κράτος Μέλος ή ιδιωτική συμπεριφορά, η διαδικασία της θετικής εναρμόνισης δεν είναι εντελώς ολοκληρωμένη. Πράγματι, θα μπορούσε κανείς να διερωτηθεί κατά πόσο το Δικαστήριο έχει επιτύχει ένα επίπεδο αποκατάστασης και διαδικαστικής συγκέντρωσης επαρκής για να διασφαλίσει τον ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινού πυρήνα της κοινότητας και να δημιουργήσει μία πραγματική συνεκτική σχέση μεταξύ των δίδυμων κεντρικών και αποκεντρωμένων κομματιών στον δικαστικό έλεγχο.[65]

Η ευρωπαϊκή έννομη τάξη εκφράζει το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τη σύνταξη και λειτουργία της ΕΕ κα αποβλέπουν στην πρόοδο της ενοποιητικής διαδικασίας. Περιλαμβάνει, αφενός θεσμικούς κανόνες ή «κανόνες δομής», οι οποίοι διέπουν τη σύσταση, τις αρμοδιότητες και γενικότερα τη λειτουργία των οργάνων και αφετέρου ουσιαστικούς κανόνες ή «κανόνες συμπεριφοράς», οι οποίοι ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των υποκειμένων της έννομης τάξης, δηλαδή των

[63] Jacob, M. (2014). *Precedents and Case-Based Reasoning in the European Court of Justice: Unfinished Business.* USA: Cambridge University Press. Pp.20.

[64] Dashwood, A., and Ward, A. (2000). *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Τόμος 2.* USA: Hart Publishing. Pp.373.

[65] Dougan, M. (2004). *National Remedies Before the Court of Justice: Issues of Harmonization and Differentiation.* USA: Hart Publishing. Pp.331.

κρατών-μελών και των ιδιωτών. Το κοινοτικό σύστημα είναι εξοπλισμένο με ένα καινοτόμο νομοπαραγωγικό μηχανισμό, καθώς και με ένα εξελιγμένο δικαιοδοτικό σύστημα ελέγχου εφαρμογής δικαίου και επίλυσης των διαφορών. Το εν λόγω σύστημα αποτελεί νομικά ένα πρωτότυπο πολιτειακό μόρφωμα που εισάγεται με την ευρωπαϊκή ενοποίηση, το οποίο εγκαθιδρύει ένα υπερεθνικό σύστημα διακυβέρνησης κρατών, τα οποία παραμένουν κυρίαρχα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου. Ως αποτέλεσμα συγκροτείται μία «ενδιάμεση βαθμίδα δημόσιας εξουσίας», μεταξύ του διεθνούς δικαίου και του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών. Το κοινοτικό σύστημα είναι εξοπλισμένο με ένα καινοτόμο νομοπαραγωγικό μηχανισμό, καθώς και με ένα εξελιγμένο δικαιοδοτικό σύστημα ελέγχου εφαρμογής του δικαίου και επίλυσης των διαφορών. Το δεύτερο νομικό υποσύστημα που αναπτύσσεται στην ΕΕ περιλαμβάνει κανόνες που ρυθμίζουν το πεδίο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας. Σε αυτό το πεδίο ακολουθείται η λογική της διακυβερνητικής συνεργασίας, όπου στην πραγματικότητα αποτελούν ένα ατελές νομικό σύστημα, του οποίου ο έλεγχος ρυθμιστικής και δικαιοδοτικής αυτονομίας ασκείται μόνο κατ' εξαίρεση και με περιοριστικούς όρους.

Η σχέση των συνταγμάτων των κρατών-μελών με το δίκαιο της ΕΕ, πρωτογενές αλλά και παράγωγο, απασχόλησε από τη δεκαετία του '60 τόσο το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όσο και τα συνταγματικά ή τα ανώτατα δικαστήρια των κρατών-μελών. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεμελίωσε την άμεση εφαρμογή και την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου στην ίδ;α του τη φύση. Στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξης η ανώτατη βαθμίδα κατέχεται από το πρωτογενές δίκαιο της Ένωσης. Αυτή η αυτοαναφορική θεμελίωση της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου δεν έγινε δεκτή από τα εθνικά δικαστήρια ακόμη και εκείνων των κρατών-μελών που διέπονται από τη λεγόμενη «μονιστική» παράδοση, σύμφωνα με την οποία οι κανόνες τους διεθνούς δικαίου ισχύουν αυτομάτως στο πλαίσιο μιας ενιαίας διεθνούς και εθνικής έννομης τάξης με συνεχή πυραμιδοειδή διάρθρωση. Τα συνταγματικά ή ανώτατα δικαστήρια των κρατών-μελών υπήγαγαν σε πρώτη φάση το κοινοτικό δίκαιο σε έλεγχο με κριτήριο το εθνικό τους σύνταγμα και κυρίως το επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Nugent, N., Επιμέλεια – Επίμετρο: Μενδρινού, Μ., Μαρία. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές*. Γ' πλήρως αναθεωρημένη έκδοση.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alter, K. (2010). *The European Court's Political Power: Selected Essays.* Oxford: Oxford University Press.

Bellis, J., Elliot, R., and Bael, V. (2011). *Merger Control: Jurisdictional Comparison.* London: Sweet & Maxwell.

Bomberg, E., Peterson, J., and Corbett, R. (2012). *The European Union: How does it Work?* Oxford: Oxford University Press.

Broberg, M., and Fenger, N. (2014). *Preliminary References to the European Court of Justice. (2nd, ed.).* UK: Oxford University Press.

Cichowski, A., R. (2007). *The European Court and Civil Society. Litigation, Mobilization and Governance.* Cambridge: Cambridge University Press.

Conway, G. (2012). *The Limits of Legal Reasoning and the European Court of Justice.* USA: Cambridge University Press.

Dashwood, A. and Ward, A. (2000). *The Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Vol. 2.* USA: Hart Publishing.

Dougan, M. (2014). *National Remedies Before the Court of Justice: Issues of Harmonization and Differentiation.* USA: Hart Publishing.

Foster, N. (2014). *Blackstone's EU Treaties and Legislation 2014-2015.* Oxford: Oxford University Press.

Francesconi, E., Sartor, G., and Tiscornia, D. (2008). *Legal knowledge and Information Systems – JURIX 2008: The Twentieth First Annual Conference.* Netherlands: IOS Press.

Ginsberg, H., R. (2007). *Demystifying the European Union. The Enduring Logic of Regional Integration.* USA: Rowman & Littlefield Publishers.

Giorgetti, C. (2012). *The Rules Practice, and Jurisprudence of International Courts and Tribunals.* Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.

Hoffman, M., and Rumsey, M. (2012). *International and Foreign Legal Research: A Coursebook.* (2nd ed.). Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.

Jacob, M. (2014). *Precedents and Case-Based Reasoning in the European Court of Justice: Unfinished Business.* USA: Cambridge University Press.

Kaczorwska, A. (2013). *European Union Law. (3rd, ed.).* Oxon: Routledge.

Knodel, J. (2009). *Relationship between the European Court of Justice (ECJ) and the National Constitutional Courts of the Member States with respect to control of*

legislative competences of the European Union: On the example of the German BVerfG. Germany: BoD – Books on Demand.

Moorhead, T. (2014). *The legal Order of the European Union: The Institutional Role of the Court of Justice.* Oxon: Routledge.

O' Keeffe, D., and Bavasso, A. (2000). *Judicial Review in European Union Law, Vol. I.* Netherlands: Kluwer Law International.

Parga, H., A. (2009). *Judicial Control in the European Union: Reforming Jurisdiction in the Intergovernmental Pillars.* Oxford: Oxford University Press.

Sarcevic, P., and Volken, P. (2000). *Yearbook of Private International Law, Vol. II.* Germany: European Law Publishers.

Schmidt, K., S. (2014). *The Power of the European Court of Justice.* Oxon: Routledge.

Schutze, R. (2012). *European Constitutional Law.* USA: Cambridge University Press.

Sciarra, S. (2001). *Labour Law in Courts: National Judges and the European Court of Justice.* North America: Hart Publishing.

Witte, B. Muir, E., and Dawson, M. (2013). *Judicial Activism at the European Court of Justice.* UK: Edward Elgar Publishing Limited.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://publications.europa.eu/eur_lex/index_el.htm

http://e-justice.europa.eu//content_eu_courts-15-el.do

https://europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/4/1/5/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

https://europa.eu//legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0012_el.htm

http://users.uoa.gr/~ahatzis/EAP_Notes2.pdf

http://www.eurparl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.htm/?ftuId=FTU_1.3.10.html.

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_el.htm

http://curia.europa.eu/jcms/T5_5230

http://e-justice.europa.eu/content_eu_case_law-12-el.do

http://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties.html?locale=el

http://www.aca.europe.eu/index.php/en/historigue-en

http://www.aca-europe.eu/index.php/statutes

http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/eu_court_justice_en.htm

http://meu-istanbul.org/v1/?page/_id=894

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/3/index.tkl?lang=gr&s=1&e=10

Διαδικασία και διαδικαστικές ενέργειες: Υποβολή αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως – Μορφή της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Από: http://www.era.comm.eu/EU_Civil_Justice_Training_Modules/Kiosk/courses/Family_Law_Module_2_EL/Thematic%20Unit%202/kiosk/documents/%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7%20%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%80%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82_2.pdf

Διεθνή δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές εμπορικές υποθέσεις. Κανονισμός (ΕΚ), αρ. 44/2001. Από: http://europa.eu/legislation_summaries_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/133054_el.htm

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C338/01. Από: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.338.01.0001.01.ELL

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C338, 06/11/12. Από: http//publications.europa.eu/resource/cellar/0a588a66-2739-11e2-9209-01aa75ed71a1.002.01/DOC_1

Η προδικαστική παραπομπή. Από: http://europa.eu/legislation_summaries_/institutional_affairs/decisionmaking_process/ll4552_el.htm

Νομική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Από: http://www.law.gov.cy/lawoffice.nsf/dmlnet_gr?OpenDocument

Κλάππας, Η. (2014). *Η δεσμευτικότητα των αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Εθνικό Δίκαιο.* Από: http://www/esd/gr%CE%B1%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%B1%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/2954-h-desmeytikotita-ton-apofaseon-tou-dikasthriou-ths-eyropaikhs-envshs-dee-gia-ton-ethniko-dikasth

Capeta, T. (2009). *Judicial Process in the European Union – Unit V – Preliminary Ruling on Interpretation.* From: www.pravo.unizg.hr/_.../5_Intro_and_Questions.doc

Consolidated version of the Rules of Procedure of the Court of Justice of 25 September 2012. From: http://curia.eurpa.eu/jcms/upload/pdf/2012-10/rp_en.pdf

Court of Justice of the European Union. From: http://www.ijrcenter.org/regional-communities/court-of-justice-of-the-european-union/.

EU Constitutional Law. The role of the Advocate General and the development of direct effect. From: https://eulaworebro.wordpress.com/2012/08/13/the-role-of-the-advocate-general-and-the-development-of-direct-effect

European Court of Justice. From: http://testpolitics.pbwor.com/w/page/20734313/The%20European%20court%20lof%20Justice#CriticalassessmentoftheroleofhteEuropeanCourtofJustice

Flamini, R. (2012). *Judicial Research: The Ever-Expanding European Court of Justice.* From: http://www.worldaffairsjournal.org/article/judicial-reach-ever-expanding-european-court-justice

Graig, P. *The ECJ National Courts and the supremacy of community law.* From: http://www.ech.net/elements/conferences/bookrome/craig.pdf

Guide to preliminary ruling proceedings before the Court of Justice of the European Union. From: http://www.juradmin.eu/en/jurisprudence/guide/index2.html

Lenz, O., C. (1994). *The Role and Mechanism of the Preliminary Ruling Procedure.* From: http://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=14098context=ilj

Pavlovic, V. (2009). *Some Observations on the European Court of Justice's post-*

Francovich Jurisprudence. From: http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/69

Pollicino, O. (2010). *The New Relationship between National and the European Courts after the Enlargement of Europe: Towards a Unitary Theory of Jurisprudental Supranational Law?* From: http://yel.oxfordjournals.org/content/29/1/65.full

Rules of procedure of the General Court. From: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt7_2008-09-25_14-08-06_431.pdf

Storey, H. (2010). *Preliminary references to the Court of Justice of the European Union (CJEU).* From: http://www.iarlj.org/general/images/studies/lisbon_sep_2010/storey.pdf

The role and composition of the European Court of Justice, including Article 234 references, Article 223. From: http://sixthformlaw.info/01_modules/mod2/2_3_2_eu_sources/01_ecj_234_refs.htm

Thienel, R. *Organization and function of the European Court of Justice (Court of Justice of the European Union).* From: http://www.retsumes.ac.jp/acd/cg/law/lex/r/r27/RudofTHIENEL.pdf

Weiler, JHH. (2007). *The Essential Jurisprudence of the European Court of Justice. Lights and Shadows too.* From: http://www.ech.net/elements/conferences/book_berin/weiler.pdf